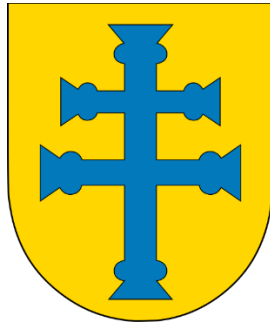

*Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr XXI.108.2025
Rady Gminy Rzecznów
z dnia 30 grudnia 2025 r.*

***Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rzecznów
na lata 2025–2032***

Grudzień 2025

Opracowano przy współpracy
Urzędu Gminy w Rzeczniowie,
Komitetu Rewitalizacji,
mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji
z firmą *InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.*

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Część wprowadzająca	8
1. Metodologia prac nad dokumentem	8
II. Część diagnostyczno-analityczna.....	10
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	10
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	14
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	18
3.1. Sfera społeczna	19
3.2. Sfera gospodarcza	24
3.3. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	25
3.4. Sfera techniczna	26
3.5. Sfera środowiskowa	29
3.6. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy	32
III. Część programowa	36
1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji	36
1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	36
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	37
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2025–2032.....	40
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć	40
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć.....	49
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	53
3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi.....	61
4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania..	62
IV. Część wdrożeniowa.....	65
1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	65
1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami	65
1.2. Harmonogram realizacji programu	68
1.3. Promocja dokumentu	69
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu	70
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości	70

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu	75
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji	76
4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje	82
5. Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	83
6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie	83
6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej	83
6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego ..	83
Spis map	84
Spis schematów	84
Spis tabel	84
Spis wykresów.....	85

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarze gminy w sferze społecznej oraz technicznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikająca z nich skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Rewitalizacja to proces, a nie pojedyncze działanie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), *rewitalizacja* stanowi: „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *gminny program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie zakładanych efektów.

Objęcie części obszaru zdegradowanego Gminnym Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032 (GPR) stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, mającego istotne znaczenie dla rozwoju gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji*, w oparciu o art. 36 ust. 8 *Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.) (ustawa wdrożeniowa), a także z uwzględnieniem zapisów dotyczących „innych instrumentów terytorialnych” (dalej: IIT) zawartych w rozdziale

8.3. Umowy Partnerstwa¹. Ponadto niniejszy dokument opracowany został zgodnie z wymogami art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060² (dalej: rozporządzenie ogólne).

Zgodnie z Umową Partnerstwa rewitalizacja jest szczególnym obszarem i będzie wdrażana w pojedynczych gminach, wyłącznie jako IIT, na podstawie gminnych programów rewitalizacji pełniących funkcję IIT. Zgodnie z art. 29 rozporządzenia ogólnego strategię IIT, w tym GPR, powinny zawierać elementy takie jak:

- *obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia* – w tym przypadku obszar rewitalizacji Gminy Rzecznów;
- *analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych* – na potrzeby niniejszego GPR opracowano *Diagnozę na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów*, która zawiera analizę problemów, potrzeb i potencjałów poszczególnych obszarów gminy, w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej. W GPR dokonano pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji, w tym określono występujące na nim najistotniejsze problemy i ich przyczyny oraz potrzeby interesariuszy i potencjał rozwojowy, w tym jego znaczenie dla całej gminy;
- *opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru* – w GPR wskazano projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające o charakterze zintegrowanym, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów. Wszystkie zaplanowane działania mają na celu zniwelowanie zdiagnozowanych problemów i zaspokojenie potrzeb interesariuszy rewitalizacji poprzez wykorzystanie istniejących potencjałów obszaru. Projekty obejmują różne sektory i kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy itd.);
- *opis udziału partnerów w przygotowaniu strategii i jej realizacji* – w niniejszym dokumencie szeroko opisano partycypację społeczną, udział mieszkańców w tworzeniu GPR, a także określono system jego realizacji, w tym sposoby udziału mieszkańców i ewentualnych partnerów w realizacji, monitorowaniu i ewaluacji GPR. Projekty realizowane będą w partnerstwie przez różne podmioty, a nie jedynie przez wspólnotę samorządową.

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

¹ Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa, czerwiec 2022.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159).

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu oraz jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, które wskazują na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Rzecznów, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego, misję, cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie potencjałów lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe (główne) oraz uzupełniające (komplementarne) projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł finansowania projektów.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Przedstawiony został tutaj również przebieg procesu opiniowania dokumentu przez instytucje zewnętrzne oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ostatnim elementem jest sposób realizacji założeń dokumentu w odniesieniu do polityki mieszkaniowej oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego w gminie wraz z załącznikiem graficznym wskazującym na kierunki zmian przestrzenno-funkcjonalnych na obszarze rewitalizacji.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji warunkowała przede wszystkim *Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278).

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części, składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032*, a mianowicie:

- I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów* – obejmowało następujące etapy:
 - 1) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, zarówno z Urzędu Gminy w Rzecznowie jak i instytucji zewnętrznych;
 - 2) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
 - 3) przeprowadzenie w dniach 23.07–27.08.2025 r. konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów wraz z opracowaną diagnozą gminy oraz mapami przedstawiającymi granice ww. obszarów;
 - 4) przedstawienie Radzie Gminy Rzecznów przez Wójta, wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy wraz z projektem uchwały, diagnozą gminy na potrzeby wyznaczenia ww. obszarów i mapami przedstawiającymi ich granice;
 - 5) podjęcie na sesji przez Radę Gminy Rzecznów *Uchwały Nr XVII.89.2025 Rady Gminy Rzecznów z dnia 24 września 2025 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów*;
 - 6) przekazanie ww. uchwały oraz jej opublikowanie w dniu 30 września 2025 roku wraz z załącznikami, tj. mapami obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego jako poz. 8270.
- II. *Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu zaopiniowania dokumentu i Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:

- 1) podjęcie na sesji przez Radę Gminy Rzecznów *Uchwały Nr XIX.94.2025 z dnia 29 października 2025 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032* (po ponad 14 dniach niezbędnych na uprawomocnienie się uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów, która jest aktem prawa miejscowego);
- 2) ogłoszenie w dniu 31.10.2025 roku o podjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie internetowej gminy (rzeczniow.pl), na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (rzeczniow.biuletyn.net), w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości (na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy w Rzecznowie) oraz przez obwieszczenie w prasie;
- 3) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, misji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu” bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, w tym dwóch ankiet, naboru fiszek projektowych oraz spotkania warsztatowego;
- 4) opracowanie i przeprowadzenie konsultacji założeń projektu 1.0 dokumentu z Komitetem Rewitalizacji;
- 5) opracowanie i przeprowadzenie w dniach 24.11–29.12.2025 r. zewnętrznych konsultacji społecznych projektu 1.0 dokumentu;
- 6) wystąpienie w dniu 26.11.2025 r. o zaopiniowanie projektu GPR przez instytucje wskazane w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii w ciągu 21 dni – terminu ustalonego przez Wójta Gminy Rzecznów zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji;
- 7) wystąpienie z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie (RDOŚ) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) wraz z uzyskaniem stanowiska ww. instytucji;
- 8) przekazanie i uchwalenie projektu dokumentu na sesji przez Radę Gminy Rzecznów.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w rozdziale 3 części IV niniejszego dokumentu pn. *Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji*.

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego, przy współdziale (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów*. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, *rewitalizacja* to: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych”, dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w art. 9 ust. 1 ww. ustawy, które wskazują na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako: stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy³.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Rzecznów podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym (sołectwa). Analiza danych

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, Minister Rozwoju, Warszawa 2016, s. 6–7.

ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

W przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Rzecznów, z podziałem na jednostki strukturalne.

Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 23 wskaźniki (tabela 1) ustalone na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Gminy w Rzecznowie, Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzecznowie oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Głównego Urzędu Statystycznego, a także ogólnodostępne dane z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Rzecznów w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej

Sfera	Cechy szczegółowe sfery	Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych
SPOŁECZNA	Trendy demograficzne	1.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	Urząd Gminy w Rzecznowie
		2.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	%	
		3.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	
		4.	Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	szt.	
		5.	Przyrost naturalny w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	–	
		6.	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	–	
	Sytuacja na rynku pracy/bezrobocie	7.	Udział długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem	%	Powiatowy Urząd Pracy w Lipsku
		8.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	Ośrodek Pomocy Społecznej

	Skala problemów społecznych	9.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	w Rzecznowie
		10.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		11.	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	
	Udział w życiu publicznym	12.	Liczba organizacji pozarządowych na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania (Stowarzyszenia rejestrowe, fundacje, uczniowskie kluby sportowe, kluby sportowe, stowarzyszenia zwykłe, OSP)	szt.	Urząd Gminy w Rzecznowie
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	13.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	GUS
	Sytuacja gospodarcza	14.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		15.	Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Wyposażenie w infrastrukturę społeczną	16.	Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 10 tys. mieszkańców	ha	Urząd Gminy w Rzecznowie
		17.	Udział budynków mieszkalnych mających bezpośredni dostęp do dróg asfaltowych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem	%	
		18.	Udział długości dróg nie asfaltowych w ogólnej długości dróg	%	
TECHNICZNA	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	19.	Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt.	
		20.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
		21.	Udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie tych zabytków ogółem	%	
ŚRODOWISKOWA	Odpady niebezpieczne	22.	Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest	tona	
		23.	Ilość unieszkodliwionego azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	tona	

Źródło: Opracowanie własne

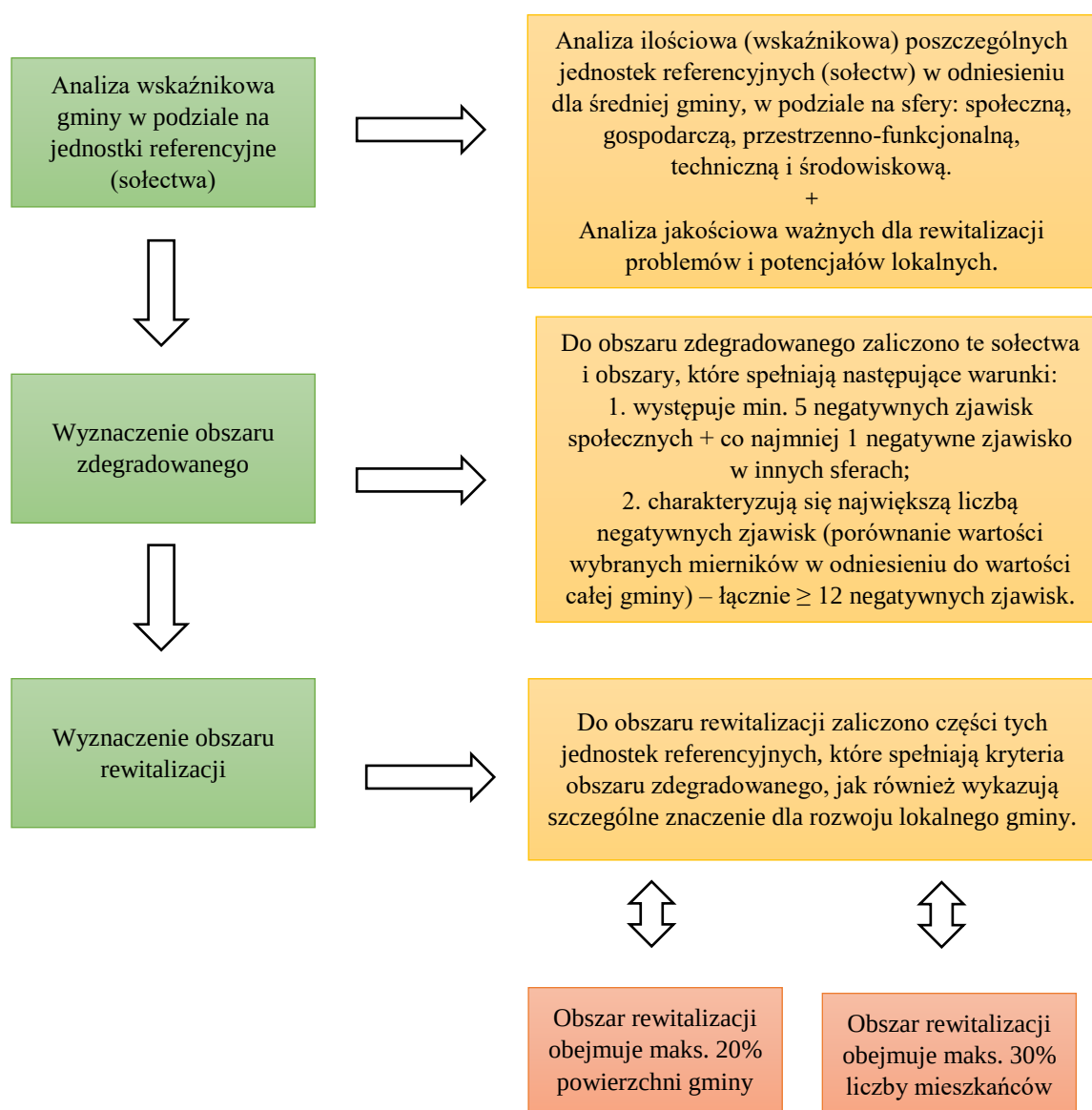
Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została natomiast przy uwzględnieniu zapisów art. 10 ustawy o rewitalizacji, który stanowi, że jest to: „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk,

o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym, wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Rzecznów, przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, obszar zdegradowany charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych – w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz stanem kryzysu w co najmniej jednej ze sfer dotyczących zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Ponadto ust. 2 wskazuje, że: „obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych”.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 12 . Zgodnie z przedstawionymi założeniami, obszar zdegradowany na terenie Gminy Rzecznów obejmuje jednostki: Stary Rzechów (15), Wólka Modrzejowa - Kolonia (14), Podkońce (14), Płósy (14), Marianów (14), Rzecznówek (13), Pasztowa Wola - Kolonia (13), Kotłowacz (13), Ciecierówka (13), Rzecznów (12), Rzecznów-Kolonia (12), Rzechów-Kolonia (12), Pasztowa Wola (12), Osinki (12).

Wskazany obszar zajmuje 69,95 km², co stanowi 64,47% powierzchni gminy i jest zamieszkały przez 2 379 osób, tj. 58,33% ogółu mieszkańców gminy (dane UG na koniec 2022 roku).

Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji: „może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

W związku z art. 10 ww. ustawy wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów również w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

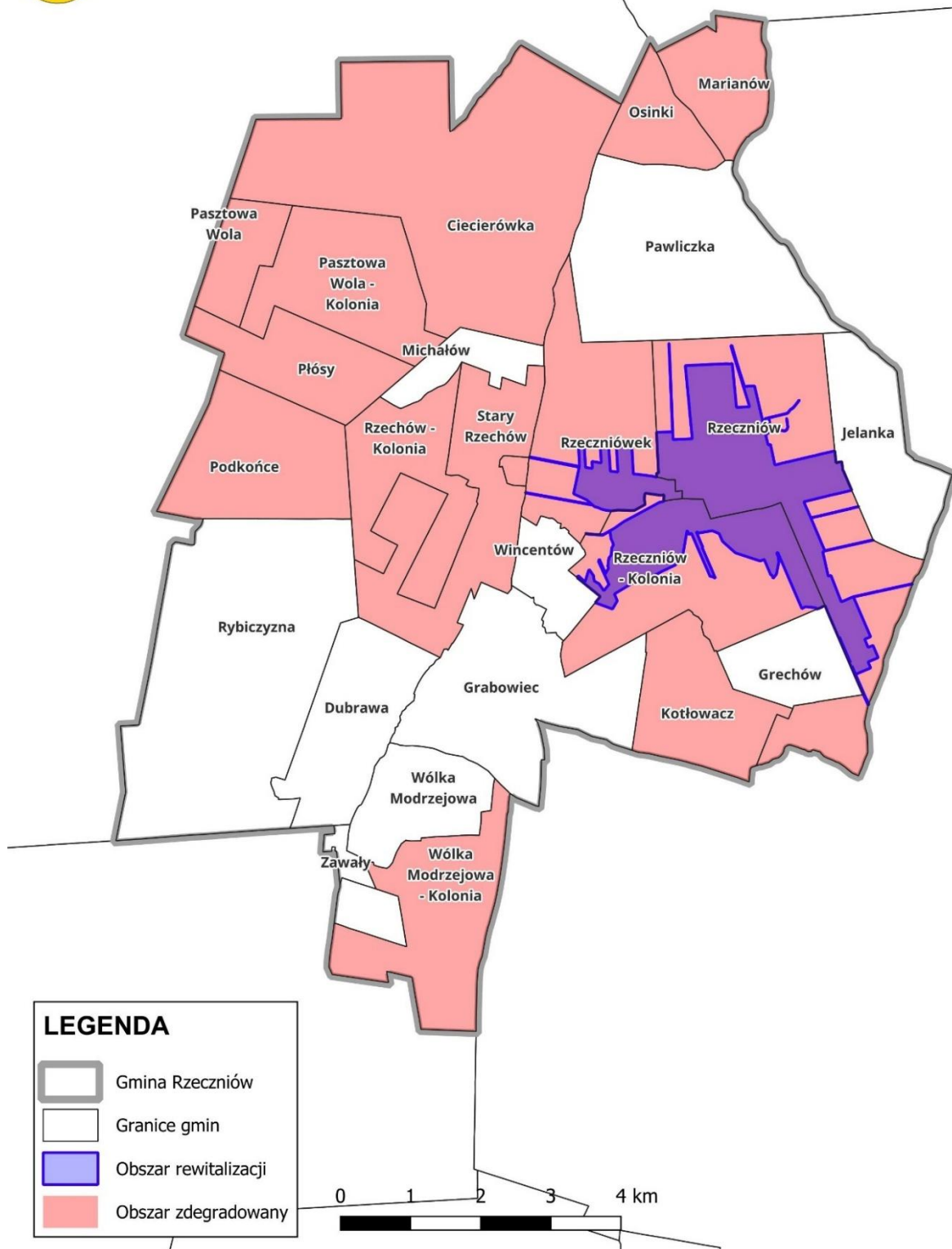
W wyniku przeprowadzonej diagnozy w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji, którym są sołectwa: Rzecznów, Rzecznówek oraz Rzecznów-Kolonia. Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 7,8 km² (7,18% powierzchni ogółem gminy) i jest zamieszkały przez 1 101 mieszkańców (26,9% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji (dane UG za 2022 r.).

Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż ma on istotne znaczenie dla rozwoju gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano najwięcej

problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

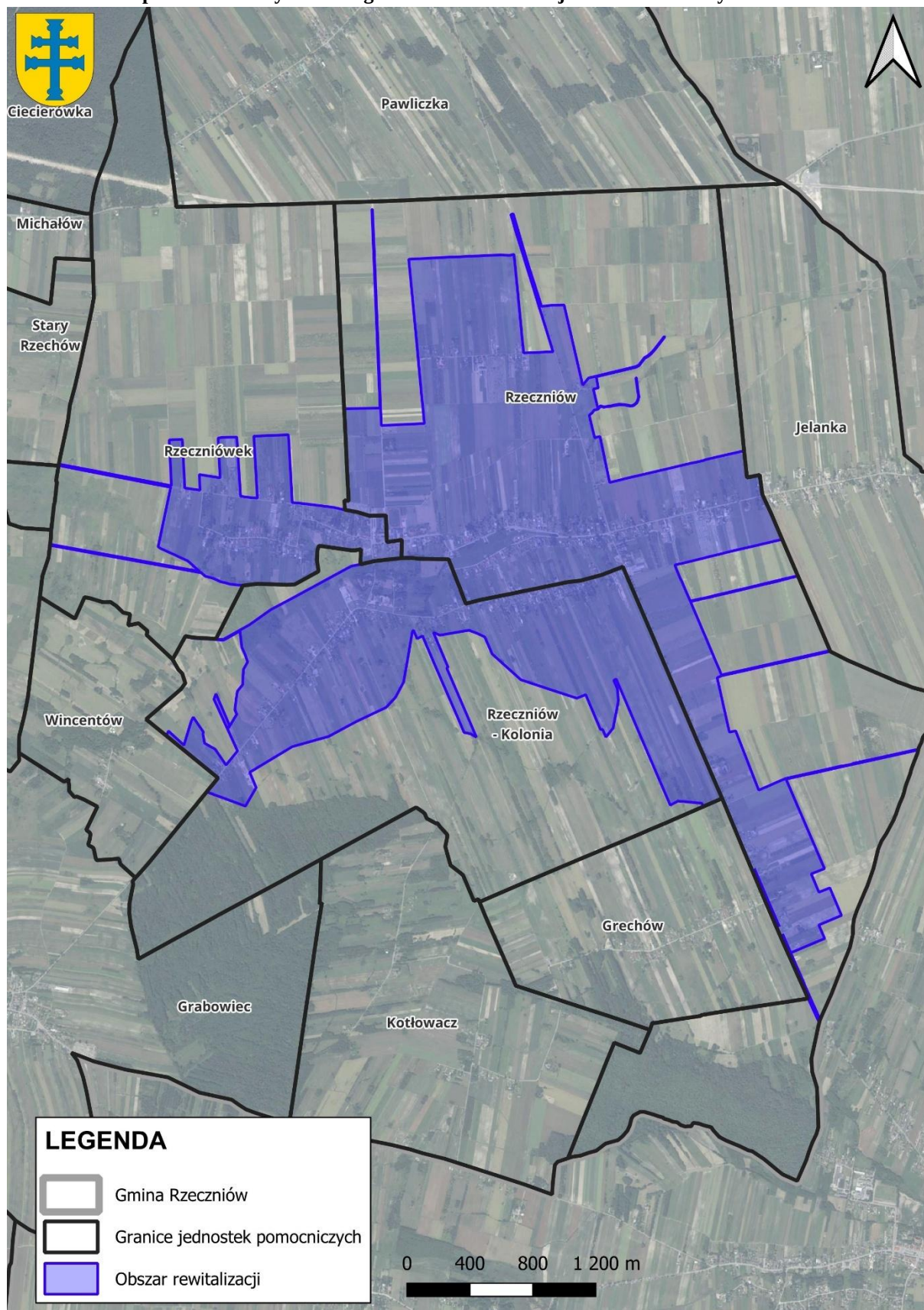
Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawiono na mapie 1, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów zaprezentowano na mapie 2. Do opracowania map poglądowych obrazujących podział Gminy Rzecznów na jednostki strukturalne wykorzystano zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, będących w zasobach centralnego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Rzecznów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji, wynikającym z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji jest: „szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji (...) obejmująca analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru”.

Zgodnie z powyższym pogłębiona diagnoza wyznaczonego obszaru obejmowała sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową. Problemy analizowane w ramach wszystkich aspektów wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoliło na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji to zamieszkane tereny sołectw Rzecznów, Rzecznówek, Rzecznów-Kolonia, które pełnią istotne funkcje społeczno-gospodarcze. Na obszarze rewitalizacji znajdują się takie obiekty, jak m.in.: Urząd Gminy, Gminna i Powiatowa

Biblioteka Publiczna, zaplecze edukacyjne, zdrowotne oraz miejsca aktywności społecznej i sportowej.

3.1. Sfera społeczna

Sfera społeczna jest najważniejszym elementem procesu diagnostycznego na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ponieważ celem planowanych działań jest poprawa warunków i jakości życia społeczności lokalnej.

W związku z tym wykonana została porównawcza analiza ilościowa danych statystycznych w zakresie: trendów demograficznych, sytuacji na rynku pracy/bezrobocia, opieki społecznej, skali problemów społecznych, poziomu edukacji, stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, udziału w życiu publicznym oraz aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców.

a. Opis ludności

Według danych Urzędu Gminy w Rzecznowie, stan ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na koniec 2022 roku (zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania) wynosił ogółem 1 101 mieszkańców, tj. 26,9% ludności ogółem gminy.

Procesy demograficzne na obszarach jednostek samorządów terytorialnych związane z ruchem naturalnym ludności, takie jak: urodzenia, zgony i migracje (wewnętrzne i zewnętrzne) wpływają zarówno na liczbę ludności, jak również na jej strukturę wiekową. Biorąc pod uwagę liczbę ludności ogółem wyznaczonego obszaru rewitalizacji – w latach 2018–2022 zaobserwowano spadek o 4,9%, co jest sytuacją lepszą w porównaniu do sytuacji ludnościowej w całej Gminie Rzecznów, w której w analizowanych latach odnotowano spadek ludności o 7,0% (tabela 2).

Tabela 2 Liczba ludności na obszarze rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności w Gminie Rzecznów w latach 2018–2022

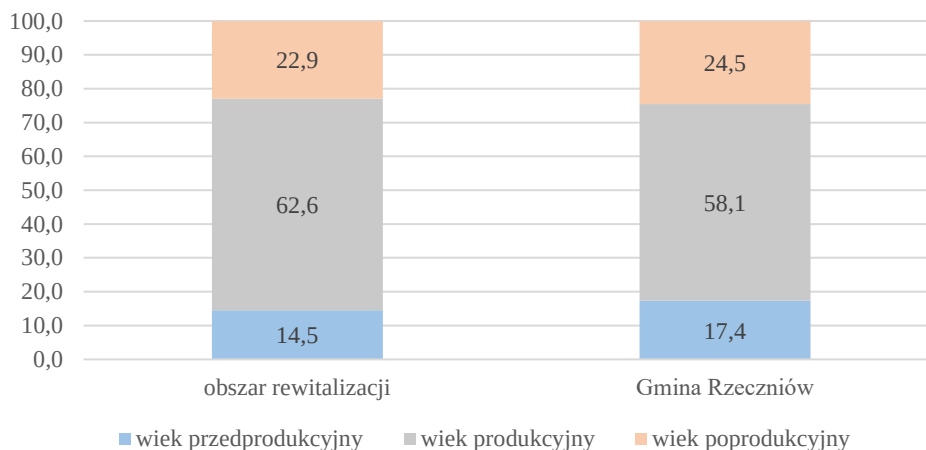
Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2018	2019	2020	2021	2022
Obszar rewitalizacji	1 158	1 143	1 141	1 136	1 101
Gmina Rzecznów	4 386	4 352	4 148	4 092	4 078

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Analiza udziału ludności obszaru rewitalizacji według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności całej gminy w 2022 r. wskazuje na negatywne zjawisko (wykres 1), w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym – wskaźnik dla obszaru rewitalizacji był o 2,9 pp. niższy od wskaźnika dla całej gminy. Wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku produkcyjnym w stosunku do ogółu ludności dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. był wyższy o 4,5 pp. od średniej dla gminy. Pomimo tego, że wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ogółu ludności dla obszaru rewitalizacji był niższy od średniej dla gminy o 1,6 pp., to sytuacja obszaru rewitalizacji nie jest korzystna, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie się stopniowo zwiększał, przy jednoczesnym małym udziale osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie mieszkańców ogółem. Jednak warto zauważyć, iż według danych Urzędu Gminy w Rzecznowie wewnątrz obszaru najgorzej przedstawia się sytuacja w Rzecznówku, gdyż wskaźnik dotyczący liczby osób w wieku przedprodukcyjnym

w stosunku do ludności ogółem w 2022 r. wynosił zaledwie 7,9%, przy średniej wartości dla gminy 18,4%, zaś udział ludności w wieku poprodukcyjnym – 27,4%, przy średniej dla gminy 25,1%.

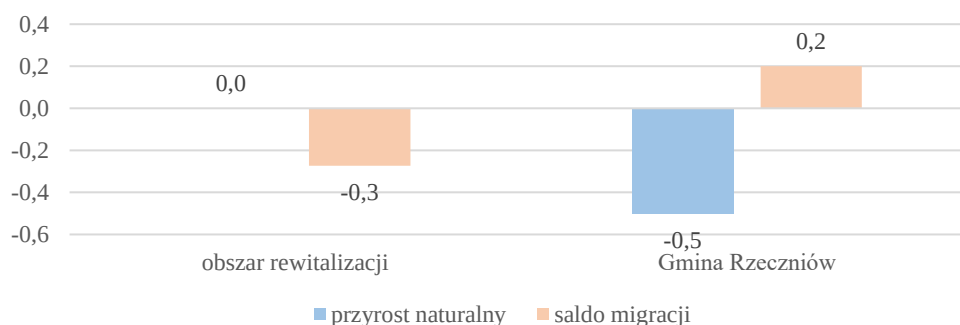
Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Sytuację demograficzną na obszarze obrazuje wskaźnik *saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania*, który dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. przyjął wartość ujemną i wypadł gorzej w porównaniu do średniej dla gminy, gdzie wskaźnik ten miał wartość dodatnią (wykres 2). Z kolei wskaźnik *przyrost naturalny na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania* dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. prezentował się lepiej niż średnia dla gminy (-0,3), jednak wyniósł on: 0,0, co również nie jest pozytywnym zjawiskiem.

Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

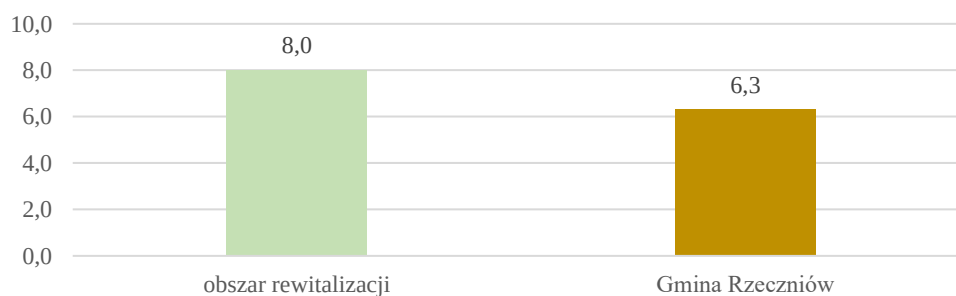
b. Opieka społeczna

Sytuację społeczną obszaru obrazują wskaźniki dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej.

Negatywne zjawiska społeczne występują wewnątrz obszaru z różną intensywnością i nieco inne są także ich przyczyny. Nie zmienia to faktu, że rozproszenie koncentracji problemów społecznych wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym

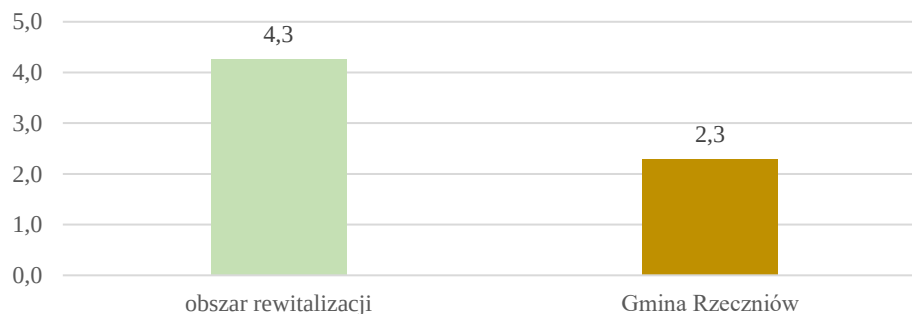
obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. Na wykresie 3 przedstawiono wskaźnik *liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób*, który dla obszaru rewitalizacji (8,0) wypadł gorzej w porównaniu do średniej dla gminy (6,3). Analiza świadczeń z pomocy społecznej z poszczególnych powodów wykazała z kolei, iż na obszarze rewitalizacji najwięcej osób korzysta z pomocy z powodu ubóstwa (wykres 4). Ubóstwo rozumiane jest jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego, które oscyluje na granicy minimum egzystencji określonego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych – w 2023 r. ustalone zostało na 901 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 774 zł dla osoby w rodzinie⁴. Problem ubóstwa dotyczy osób w różnym wieku i często prowadzi do wykluczenia społecznego, a także wpływa negatywnie na zdrowie osób, w tym zdrowie psychiczne. Przyczyny ubóstwa mogą być różne, jedną z przyczyn jest bezrobocie, w tym długotrwałe bezrobocie, które stanowi problem obszaru rewitalizacji. Wskaźnik *udział długotrwałe bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem* dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. wynosił 61,1% przy średniej dla gminy 59,1% (wykres 5). Wskaźnik ten dla obydwu porównywanych jednostek był wysoki, dlatego w najbliższych latach działania powinny zostać skoncentrowane na aktywizacji osób bezrobotnych, to mogłoby poprawić również sytuację ekonomiczną mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wykres 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

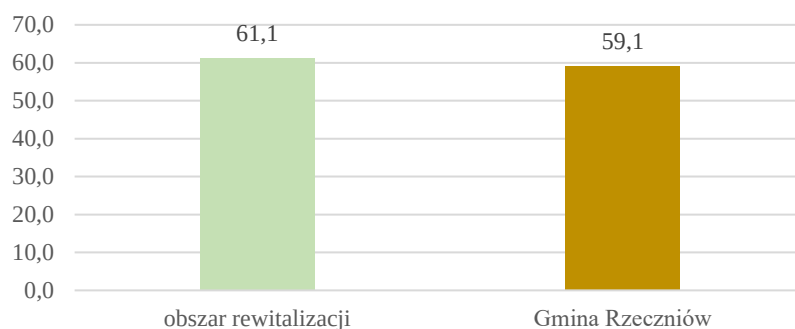
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzecznowie

Wykres 4 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzecznowie

⁴ Strona internetowa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, ipiss.com.pl, inf. z dnia 14.11.2025 r.

Wykres 5 Udział długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lipsku

c. Edukacja

Istotnym elementem w zakresie diagnozy sytuacji społecznej obszaru rewitalizacji jest dostęp do placówek edukacyjnych na obszarze oraz poziom nauczania w tych placówkach.

W 2022 r. Gmina Rzecznów była organem prowadzącym dla 2 szkół podstawowych, w tym 1 zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji – Szkoły Podstawowej w Rzecznowie, wchodzącej w skład Zespołu Szkół im. ks. Prof. Józefa Pastuszki. Zgodnie z zapisami ustawy o systemie oświaty, aby uczeń ukończył szkołę podstawową musi przystąpić do tzw. egzaminu ósmoklasisty. Na ocenę jakości kształcenia w danej placówce składa się wiele czynników, a jednym z nich są wyniki egzaminu ósmoklasisty. W tabeli 3 porównano wyniki egzaminu ósmoklasisty dla szkoły podstawowej zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji do wyników drugiej szkoły zlokalizowanej na terenie gminy, a także do średniej dla Gminy Rzecznów w 2022 r. Uczniowie szkoły podstawowej zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji z matematyki i języka angielskiego osiągnęli wyższe wyniki niż uczniowie szkoły zlokalizowanej w Grabowcu, natomiast z języka polskiego – niższe.

Tabela 3 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych zlokalizowanych na obszarze Gminy Rzecznów w 2022 r.

Lokalizacja placówki	j. polski	matematyka	j. angielski
Szkoła Podstawowa w Rzecznowie	52	50	61
Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Grabowcu	58	45	56
Średnia dla Gminy Rzecznów	54	48	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie

Na terenie Gminy Rzecznów funkcjonują 2 przedszkola samorządowe, w tym jedno zlokalizowane na obszarze rewitalizacji, wchodzące w skład Zespołu Szkół im. ks. Prof. Józefa Pastuszki w Rzecznowie. Na obszarze rewitalizacji oraz na terenie całej gminy nie ma placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3 – taka sytuacja stanowi szczególnie problem dla rodziców chcących powrócić na rynek pracy po urodzeniu dziecka. Na ten aspekt zwrócili także uwagę mieszkańcy, którzy w ankiecie przeprowadzonej w dniach 15–31.10.2024 r. (w ankiecie wzięło udział 91 osób) wskazywali na potrzebę uruchomienia żłobka oraz wydłużenia czasu pracy przedszkoli i świetlic, co byłoby ułatwieniem dla rodziców aktywnych zawodowo.

d. Aktywność społeczna

Istotne znaczenie dla lokalnej społeczności mają organizacje pozarządowe, które wpływają na integrację lokalnej społeczności oraz aktywizację mieszkańców. Działania organizacji pozarządowych mogą być również ukierunkowane na pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej. Ponadto aktywność mieszkańców w organizacjach świadczy także o ich przywiązaniu do miejsca zamieszkania. W tabeli 4 zaprezentowano wskaźnik *liczba organizacji pozarządowych na 1 000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania* w 2022 r., który dla obszaru rewitalizacji wynosił 10,0 i był wyższy od średniej dla całej gminy (7,1). Jednak analizując dane dla poszczególnych miejscowości z obszaru rewitalizacji, warto zwrócić uwagę, iż najlepiej wypada miejscowość Rzecznów (17,9), natomiast wskaźnik dla miejscowości Rzecznów-Kolonia wynosił 0,0, zaś dla miejscowości Rzecznówek: 4,1. Organizacje społeczne działające w Rzecznowie stanowią potencjał, który warto wykorzystać do pobudzenia aktywności mieszkańców pozostałych dwóch miejscowości z obszaru rewitalizacji. Mogą również wesprzeć mieszkańców w zakresie wymiany wiedzy na temat funkcjonowania stowarzyszeń.

Tabela 4 Liczba organizacji pozarządowych na 1 000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w poszczególnych miejscowościach obszaru rewitalizacji, na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

	Rzecznów	Rzecznów-Kolonia	Rzecznówek	Obszar rewitalizacji	Gmina Rzecznów
Liczba organizacji pozarządowych na 1 000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	17,9	0,0	4,1	10,0	7,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Na obszarze rewitalizacji funkcjonują między innymi takie stowarzyszenia i organizacje, jak m.in.: Stowarzyszenie Tworzyć Edukować Rozwijać STER, Stowarzyszenie „SENIOR”, Towarzystwo Rozwoju Gminy Rzecznów, Pracownia Dobrych Pomysłów, Ochotnicza Straż Pożarna, Międzyszkolny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy, Klub Sportowy „Kępianka” Rzecznów, Klub „Przyjaźni i Trzeźwości” w Rzecznowie, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych – Koło w Rzecznowie, Fundacja „Mój Czas”, Koło Gospodyń Wiejskich w Rzecznowie i Rzecznówku. Podczas spotkań z mieszkańcami zwrócono uwagę, iż problemem jest brak stałego miejsca dedykowanego dla organizacji, w którym mogłyby podejmować aktywność i organizować wydarzenia. Ponadto mieszkańcy zauważyli, iż łącznie na obszarze rewitalizacji działa tylko 11 organizacji, co nie jest dużą liczbą, ponadto wskazali, iż wielu mieszkańców nie jest zainteresowanych działaniem na rzecz swoich miejscowości. Według mieszkańców, stworzenie miejsca do aktywności społecznej oraz inne działania mogłyby wpłynąć na zwiększenie zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem inicjatyw społecznych. Ponadto wskazano na potrzebę podejmowania działań aktywizujących dzieci i młodzież oraz seniorów z obszaru rewitalizacji, szczególnie w zakresie edukacji ekologicznej, w tym pod kątem recyklingu oraz w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego. Mieszkańcy zauważyli, iż warsztaty dla grup szkolnych i nie tylko, dotyczące ponownego użycia różnych produktów, zwiększyłyby ich świadomość, a także wpłynęłyby na integrację mieszkańców oraz aktywizację. Zauważono też, że ze względu na to,

iż w gminie oraz na obszarze rewitalizacji przybywa seniorów, część działań powinna być skierowana do nich.

Wsparciem dla działań społecznych jest tworzenie miejsc, w których mieszkańcy mogą podejmować aktywność, a także instytucje aktywizujące mieszkańców. Wśród takich miejsc, znajdujących się na obszarze rewitalizacji, można wymienić Gminną i Powiatową Bibliotekę Publiczną, zlokalizowaną w miejscowości Rzecznów. Biblioteka, oprócz udostępniania zbiorów bibliotecznych, prowadzi działania w zakresie upowszechniania dorobku kulturalnego poprzez organizację ogólnodostępnych wydarzeń, w tym Tygodnia Bibliotek, Nocy Bibliotek oraz Narodowego Czytania. Ponadto realizuje zadania biblioteki powiatowej dla Powiatu Lipskiego poprzez współpracę z bibliotekami z terenu całego powiatu.

e. Wnioski wynikające z analizy sfery społecznej

Reasumując wyniki pogłębionej diagnozy dla obszaru rewitalizacji, w sferze społecznej można zauważyć problemy związane z niekorzystną strukturą wieku (niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym), migracją mieszkańców poza obszar rewitalizacji (ujemne saldo migracji).

Ponadto analiza wskaźników wykazała problemy związane z trudną sytuacją ekonomiczną mieszkańców (wysoki wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej, w tym z powodu ubóstwa), która może być spowodowana m.in. długotrwałym bezrobociem.

Wśród potencjałów, jakimi dysponuje obszar rewitalizacji, można wymienić aktywne organizacje pozarządowe, szczególnie w miejscowości Rzecznów, które zdaniem mieszkańców – nie mają zapewnionej odpowiedniej bazy lokalowej. Ponadto potencjałem obszaru jest również dostępność bazy edukacyjnej oraz zadowalający poziom jakości kształcenia.

Biorąc pod uwagę powyższe, działania rewitalizacyjne powinny zostać przede wszystkim skoncentrowane na pobudzaniu aktywności lokalnej społeczności, przy wykorzystaniu doświadczenia istniejących organizacji pozarządowych. Ponadto warto ukierunkować działania na aktywizację zawodową mieszkańców, a w szczególności osób bezrobotnych. Działania te powinny zostać skierowane już do dzieci i młodzieży w szkole podstawowej, aby wspierać ich rozwój w przyszłości i wyrównać szanse edukacyjne.

3.2. Sfera gospodarcza

Potencjałem obszaru rewitalizacji są przedsiębiorczy mieszkańcy, co potwierdzają wskaźniki dotyczące działalności gospodarczych zarejestrowanych na obszarze rewitalizacji (tabela 5). Wskaźniki *liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON* oraz *liczba nowo zarejestrowanych działalności osób fizycznych w wieku produkcyjnym* dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. osiągnęły wartość wyższą niż średnia dla gminy. Jedynie wskaźnik *liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON* dla obszaru rewitalizacji był wyższy od średniej dla gminy. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy, działalność gospodarcza zarejestrowana na obszarze rewitalizacji związana jest głównie z usługami remontowo-budowlanymi, sprzedażą hurtową zbóż oraz wynajmem i dzierżawą maszyn. Na obszarze rewitalizacji nie ma dużych zakładów pracy. Pomimo zadowalających wskaźników gospodarczych, uczestnicy warsztatów wskazywali na potrzebę

prowadzenia działań wspierających lokalnych przedsiębiorców oraz osoby, które chcą rozpocząć działalność gospodarczą, również związaną z rolnictwem oraz produktami rolnymi. Zauważono też potrzebę podjęcia działań integrujących lokalnych przedsiębiorców, a także ich zaangażowanie w rozwój obszaru rewitalizacji oraz wspieranie działań edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości wśród dzieci i młodzieży. Według mieszkańców, jednym z powodów ucieczki osób młodych z obszaru rewitalizacji jest brak dostępu do wysokiej jakości miejsc pracy. Podczas warsztatów zwrócono uwagę na potrzebę podjęcia działań, które umożliwią mieszkańcom rozwój ich kompetencji, szczególnie cyfrowych. Również w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby opracowania GPR w dniach 15–31.10.2024 r. mieszkańcy wskazywali na potrzebę podjęcia działań ukierunkowanych na rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.

Tabela 5 Wskaźniki gospodarcze na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

	wskaźnik w przeliczeniu na 100 osób	
	obszar rewitalizacji	średnia dla gminy
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg miejsca zamieszkania	10,08	8,30
Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON wg miejsca zamieszkania	0,33	0,30
Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w wieku produkcyjnym	1,45	0,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie wdrażania GPR warto również podejmować działania zachęcające mieszkańców pozostających bez pracy do zakładania własnej działalności gospodarczej. Działania te powinny być wspierane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowy Urząd Pracy.

Do rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy Rzecznów przyczynia się również jej przynależność do Lokalnej Grupy Działania „Krzemienny Krąg”. LGD wspiera rozwój lokalnych przedsiębiorców, w tym również gospodarstw rolnych i ich integrację z pozostałymi sektorami. Działania podejmowane przed LGD dotyczą także promocji dziedzictwa lokalnego i kulturalnego oraz rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

3.3.Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Wskaźnik *powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 10 tys. mieszkańców* dla obszaru rewitalizacji (0,10 ha) wypadł gorzej w porównaniu do średniej dla gminy (0,12 ha). Ponadto warto zauważyć, iż powierzchnia przeznaczona pod działalność kulturową, turystyczną i rekreacyjną znajduje się wyłącznie w miejscowości Rzecznów, natomiast na terenie dwóch pozostałych miejscowości wskaźnik wynosił 0,0 (tabela 6). Teren przeznaczony na aktywność

mieszkańców, to między innymi teren, na którym zlokalizowany jest budynek biblioteki, place zabaw oraz boisko szkolne.

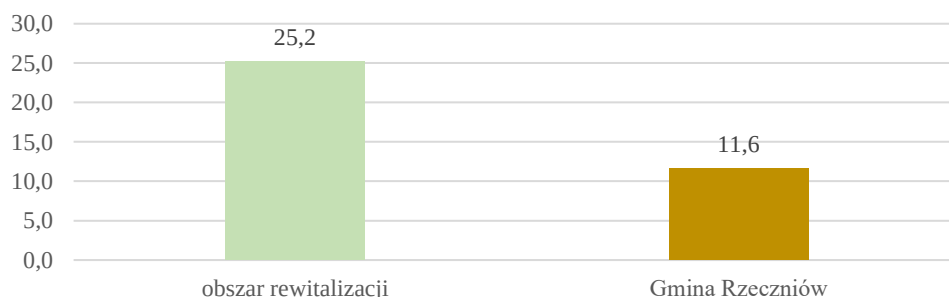
Tabela 6 Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną (ha) przypadająca na 10 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

	Rzecznów	Rzecznów-Kolonia	Rzecznówek	Obszar rewitalizacji	Gmina Rzecznów
Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	0,41	0,00	0,00	0,10	0,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Podczas spotkań z mieszkańcami wskazywano potrzebę na zwiększenie powierzchni, która umożliwiłaby mieszkańcom podejmowanie aktywności, szczególnie rekreacyjnej i sportowej, we wszystkich miejscowościach z obszaru rewitalizacji. Ponadto kolejnym ze wskazywanych problemów był stan lokalnych dróg, w tym występowanie również dróg nie pokrytych asfaltem, co według mieszkańców stwarza zagrożenie. Opinie mieszkańców potwierdza również wskaźnik *udział dróg nie asfaltowych w ogólnej długości dróg*, który dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. był wyższy od średniej dla gminy (11,6%) i wynosił 25,2% (wykres 6). Zarówno podczas spotkań z mieszkańcami, jak i w ankiecie wskazywano na potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa publicznego na terenie obszaru rewitalizacji, w tym poprawę stanu chodników i oświetlenia ulicznego, poprawę dostępności miejsc publicznych dla osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami oraz ogólne potrzeby związane z poprawą estetyki przestrzeni publicznych.

Wykres 6 Udział długości dróg nie asfaltowych w ogólnej długości dróg na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

3.4.Sfera techniczna

Wskaźnik *budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* w 2022 r. dla obszaru rewitalizacji wynosił 18, przy wartości dla gminy: 39 (tabela 7). Warto również zwrócić uwagę na rozkład wartości wskaźnika w poszczególnych miejscowościach z obszaru rewitalizacji: w Rzecznowie wskaźnik wyniósł 36 i był niższy od średniej dla gminy, natomiast dla dwóch pozostałych miejscowości – wyniósł 0. Sytuacja taka może wynikać z wysokich kosztów inwestycyjnych, z jakimi wiąże się budowa domu oraz zakup działki – młodzi mieszkańcy mogą pozostać na obszarze rewitalizacji, ale w domach

rodzinnych, a część z nich z powodu braku pracy w pobliżu, może migrować do większych miast. Ponadto można również stwierdzić, że nowi mieszkańcy nie są zainteresowani osiedlaniem się na obszarze rewitalizacji, pomimo dostępności działek budowlanych.

Tabela 7 Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

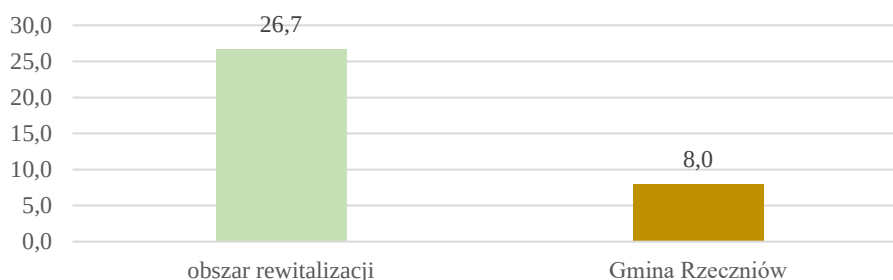
	Rzecznów	Rzecznów-Kolonia	Rzecznówek	Obszar rewitalizacji	średnia dla gminy
Liczba nowo oddanych budynków do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	36	0	0	18	39

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Podczas warsztatów z mieszkańcami oraz podczas posiedzenia Komitetu Rewitalizacji zwrócono uwagę, iż na obszarze rewitalizacji są budynki w stanie degradacji, m.in. budynki po dawnej Spółdzielni „Gminnej Samopomoc Chłopska”, które mogłyby zostać zaadaptowane na cele społeczne, kulturalne lub edukacyjne. Zwrócono uwagę, iż po modernizacji budynków mogłyby z nich korzystać organizacje społeczne oraz pozostali mieszkańcy, pomieszczenie można by było również wykorzystywać na cele edukacyjne dla dzieci i młodzieży oraz seniorów.

Podczas spotkania mieszkańcy wskazali również na potrzebę podjęcia działań zmierzających do ochrony zabytków zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, które są w stanie degradacji. Wskaźnik *udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie tych zabytków ogółem* w 2022 r. dla obszaru rewitalizacji wynosił 26,7% i był wyższy od średniej dla gminy – 8,0% (wykres 7). W tabeli 8 przedstawiono zabytki zlokalizowane na obszarze rewitalizacji ujęte w *Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rzecznów*, przyjętej Zarządzeniem Nr 26/2023 Wójta Gminy Rzecznów z dnia 16 maja 2023 r., w rejestrze zabytków oraz w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Wykres 7 Udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie tych zabytków ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Tabela 8 Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rzecznów, rejestrze zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Nr. Rejestru zabytków
1.	Zespół kościelny, w skład którego wchodzi kościół, dzwonnica, kostnica, kaplica oraz ogrodzenie terenu kościelnego, z poł. XVIII w.	Rzecznów (działka ew. 248)	137/A/82 z 15.02.1982 oraz 184/A z 11.02.1967
2.	Kościół pw. św. Niepokalanego Poczęcia NMP w zespole kościoła parafialnego	Rzecznów (działka ew. 248)	490 z 23.03.1957 oraz 137/A z 15.02.1982
3.	Dzwonnica w zespole kościoła parafialnego	Rzecznów (działka ew. 248)	826 z 28.01.1959 oraz 137/A z 15.02.1982
4.	Kostnica przykościelna, w zespole kościoła parafialnego	Rzecznów (działka ew. 248)	827 z 28.01.1959 oraz 137/A z 15.02.1982
5.	Kaplica w zespole kościoła parafialnego	Rzecznów (działka ew. 248)	–
6.	ogrodzenie w zespole kościoła parafialnego	Rzecznów (działka ew. 248)	–
7.	Dom	Rzecznów	162/A/82 z 30.04.1982 r.
8.	Kapliczka przydrożna z XVIII w.	Rzecznów	825 z 28.01.1959 r.
9.	Krzyż wotywny	Rzecznów (działka ew. 248)	–
10.	Cmentarz rzymsko-katolicki	Rzecznów (działka ew. 49)	–
11.	Krzyż kamienny	Rzecznów (działka nr 895/1)	–
12.	Krzyż kamienny	Rzecznów (działka ew. 1301)	–
13.	Chałupa nr 6	Rzecznów	
14.	Budynek mieszkalny nr 19	Rzecznów	
15.	Stodoła pod nr 20	Rzecznów	
16.	Budynek mieszkalny nr 34	Rzecznów	
17.	Budynek mieszkalny nr 92	Rzecznów	
18.	Chałupa nr 146	Rzecznów	
19.	Budynek mieszkalny nr 157	Rzecznów	
20.	Budynek mieszkalny nr 160	Rzecznów	
21.	Obora pod nr 160	Rzecznów	
22.	Kaplica	Rzecznów Kolonia	825 z 28.01.1958
23.	Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena w niszy	Rzecznówek (działka ew. 1241)	–

24.	Krzyż przydrożny	Rzecznówek (działka ew. 407)	–
25.	Kapliczka przydrożna	Rzecznów-Kolonia (działka ew. 1148)	–
26.	Figura Matki Boskiej	Rzecznów-Kolonia (działka ew. 548)	–
27.	Kapliczka kubaturowa	Rzecznów-Kolonia (działka ew. 658)	–
28.	Krzyż przydrożny	Rzecznów-Kolonia (działka ew. 1780)	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rzecznów przyjętej Zarządzeniem Nr 26/2023 Wójta Gminy Rzecznów z dnia 16 maja 2023 r., rejestru zabytków oraz Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków

Ponadto na obszarze rewitalizacji znajdują się dwa stanowiska archeologiczne AZP 80-70/2 osada z okresu rzymskiego kultura przeworska oraz AZP 80-70/3 osada z okresu neolitu oraz okresu rzymskiego.

Na obszarze rewitalizacji, dla którego został opracowany niniejszy dokument znajdują się obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków. W związku z powyższym wszelkie prace prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), które zostanie wydane na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z obiektu wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązanego po dostarczeniu stosownego wniosku. Prace prowadzone przy obiektach ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), na skutek wystąpienia organu wydającego pozwolenie na budowę/właściwego organu, w trybie uzgodnienia przewidzianym w art. 106 Kpa i art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2025 r., poz. 418 z późniejszymi zmianami).

3.5.Sfera środowiskowa

a. Jakość powietrza

Wskaźnik *ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest* dla obszaru rewitalizacji w 2022 r. był powyżej średniej dla gminy (341,8 t) i wynosił 2 301,1 t. Również wskaźnik *ilość unieszkodliwionego azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* w 2022 r. dla obszaru rewitalizacji był poniżej średniej dla gminy (20,69 t) i wynosił 7,58 t (tabela 9).

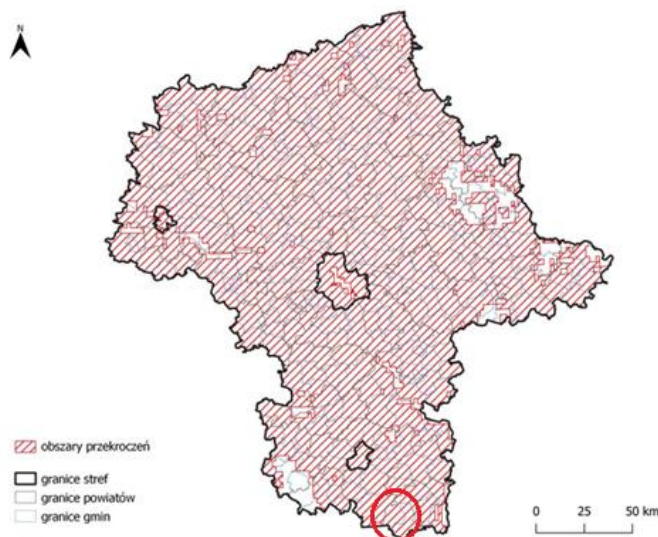
Tabela 9 Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest oraz ilość unieszkodliwionego azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.

	Obszar rewitalizacji	średnia dla gminy
Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska - azbest (tona)	2 301,1	341,8
Ilość unieszkodliwionego azbestu (tona) w przeliczeniu na 1 mieszkańca	7,58	20,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Rzecznowie

Oprócz analizy wskaźników w sferze środowiskowej, wzięto pod uwagę jakość powietrza. Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2022*. Analiza ww. raportu wskazała występowanie przekroczenia poziomu celu długoterminowego ozonu dla Gminy Rzecznów, w tym dla obszaru rewitalizacji (mapa 3). W przypadku pozostałych parametrów ujętych w raporcie, tj. pył zawieszony PM10 (rok), pył zawieszony PM10 (24-godziny), benzo(a)piren w pyłe PM10 (rok), pył zawieszony PM2,5 (rok) – nie odnotowano przekroczeń.

Mapa 3 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie mazowieckim w 2022 r.

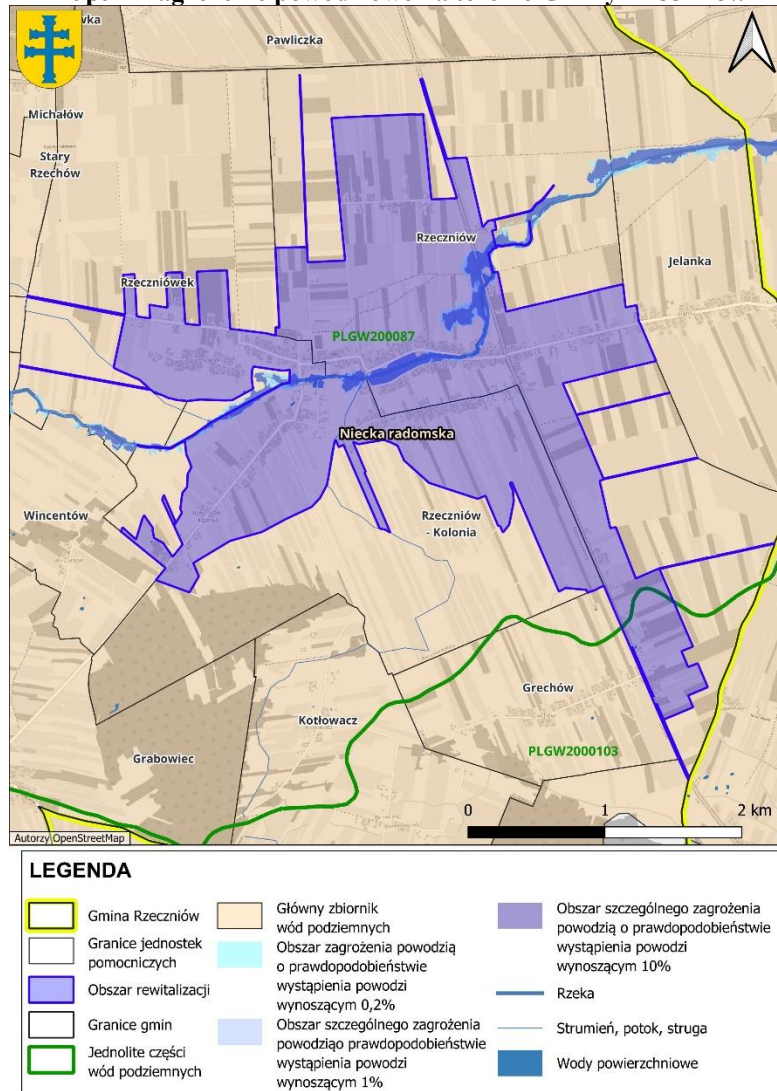
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2022*, str. 66

b. Formy ochrony przyrody oraz zagrożenia naturalne

Obszar rewitalizacji nie został objęty ochroną obszarową, nie ustanowiono także żadnego pomnika przyrody, przez ten teren nie przebiegają również żadne korytarze ekologiczne. Jednak jak stwierdzili mieszkańcy podczas warsztatów, potencjałem obszaru są tereny zielone oraz ukształtowanie terenu sprzyjające aktywności, szczególnie rowerowej. Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie obszaru rewitalizacji stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym Q1% oraz Q10% (mapa 4).

Na obszarze rewitalizacji nie występują obszary zagrożone osuwaniem, brak jest również osuwisk.

Mapa 4 Zagrożenie powodziowe na terenie Gminy Rzecznów

Źródło: Hydroportal Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, wody.isok.gov.pl

3.6. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy

Wyznaczony obszar rewitalizacji, obejmujący sołectwa: Rzecznów, Rzecznów-Kolonia oraz Rzecznówek, charakteryzuje się problemami w sferze społecznej oraz w sferach: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, ale również potencjałami, które należy wykorzystać jako narzędzie do wyjścia z sytuacji kryzysowej.

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej (spotkania, warsztaty dla różnych grup interesariuszy), zidentyfikowano **problemy** i **potencjały** w podziale na sfery tematyczne (tabela 10) oraz wynikające z nich **potrzeby** o różnym charakterze i skali oddziaływania dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 10 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji

Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
1. Niekorzystna w stosunku do gminy wartość wskaźnika <i>udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem</i>. 2. Ujemne saldo migracji, mniej korzystne niż średnia w gminie. 3. Wskaźnik przyrostu naturalnego na poziomie 0,0. 4. Wysoka wartość wskaźnika <i>udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem</i>. 5. Wartości wskaźników dotyczące udziału osób korzystających z pomocy społecznej ogółem oraz z tytułu ubóstwa w przeliczeniu 100 mieszkańców wyższe niż średnie dla gminy. 6. Zagrożenie powstawania i dziedziczenia patologii społecznych (najczęstszy powód korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to ubóstwo). 7. Niewystarczająca jakość i dostępność usług i przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych. 8. Niewystarczające w stosunku do rosnących potrzeb wsparcie osób starszych. 9. Niewystarczająca aktywność społeczna mieszkańców. 10. Brak miejsc do podejmowania aktywności społecznej przez mieszkańców. 11. Brak żłobka na terenie rewitalizacji. 12. Niedostosowany czas pracy świetlicy szkolnej oraz przedszkola do potrzeb rodziców aktywnych zawodowo.	1. Dostęp do istniejącej bazy obiektów opieki przedszkolnej. 2. Dostęp do istniejącej bazy obiektów szkolnych. 3. Aktywnie działające organizacje pozarządowe. 4. Dostępność obiektów kulturalnych i rekreacyjnych.
SFERA GOSPODARCZA	
1. Wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych powyżej średniej dla gminy. 2. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług. 3. Niskie kompetencje zawodowe mieszkańców,	1. Koncentracja na obszarze rewitalizacji obiektów usługowych, handlowych. 2. Wskaźnik zarejestrowanych i nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

4. utrudniające zmianę miejsca zatrudnienia. Niewystarczająca współpraca między lokalnymi rolnikami.	wyższy niż średnio w gminie.
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
1. Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej. 2. Niedostateczny stan techniczny oraz niefunkcjonalny układ części infrastruktury drogowej. 3. Brak estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznej. 4. Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną niższa niż średnio w gminie.	1. Lokalizacja funkcji centrowych: licznych obiektów administracyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych. 2. Ukształtowanie terenu umożliwiające podejmowanie aktywności rekreacyjnej.
SFERA TECHNICZNA	
1. Zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej. 2. Potrzeby modernizacyjne i braki w wyposażeniu niektórych obiektów publicznych. 3. Zły stan techniczny budynków, w tym obiektów zabytkowych.	1. Obiekty zabytkowe wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.
SFERA ŚRODOWISKOWA	
1. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. 2. Nieurządzone skwery, nieuporządkowana zieleń na niektórych terenach publicznych. 3. Występujące zagrożenia środowiskowe, w tym powodziowe.	1. Zadowalająca jakość powietrza.

Źródło: Opracowanie własne

Po dokonaniu całościowej analizy **problemów** oraz **potencjałów** zidentyfikowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, poniżej wskazano **skalę i charakter zdiagnozowanych potrzeb**, które determinują zakres działań rewitalizacyjnych.

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej, to:

1. *Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji* – konieczne jest wsparcie rodzin zamieszkujących teren rewitalizacji oraz pozostałych mieszkańców poprzez stworzenie przestrzeni i systemu usług publicznych, który podniósłby ich aktywność społeczną oraz pozwoliłby na wzajemną integrację. Ważne w tym kontekście jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w tym opieki żłobkowej, a także rozszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej.
2. *Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji* – należy podejmować działania zachęcające mieszkańców do podejmowania działalności na rzecz lokalnej wspólnoty, tworzenia stowarzyszeń

i organizacji formalnych. Ważne jest, aby grupy te miały również miejsce do spotkań i organizacji ogólnodostępnych wydarzeń na terenie rewitalizacji.

3. *Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami* – niezbędne jest zwiększanie dostępności do usług opiekuńczych oraz organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego (zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych wydarzeń i spotkań integracyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, wycieczek itp.). Na obszarze rewitalizacji zidentyfikowano problemy związane z ubóstwem, które często dotyka osób starszych.
4. *Stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych i zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego* – istnieje potrzeba zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, a także możliwości w zakresie kształcenia oraz samorozwoju w celu zwiększenia szans życiowych dzieci i młodzieży (m.in. kreowanie postaw przedsiębiorczych, wprowadzanie i rozwijanie nowych kierunków kształcenia, organizacja zajęć pozalekcyjnych i różnych form spędzania czasu wolnego). Ważne jest także zapewnienie młodym mieszkańcom obszaru rewitalizacji atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych, które umożliwią również integrację z rówieśnikami.
5. *Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem, zamieszkujących na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest przerwanie procesu dziedziczenia ubóstwa, bezrobocia i patologii społecznych poprzez różnorodne i zindywidualizowane formy pracy, zarówno z dorosłymi, jak i dziećmi czy młodzieżą m.in. poprzez indywidualne wsparcie, animację społeczną, profilaktykę społeczną, a także środowiskowe formy wsparcia zapewniające organizację czasu wolnego.
6. *Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości legalnego zatrudnienia* – istnieje potrzeba mobilizacji i podnoszenia kwalifikacji poprzez programy realizowane we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej.
7. *Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług publicznych i ulepszenie oferty kulturalnej* – zdiagnozowane potrzeby dotyczą przede wszystkim zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz poprawy warunków technicznych obiektów poprzez nadanie nowych lub przywrócenie funkcji z zakresu kultury, rekreacji i wypoczynku. Jednym z elementów usług publicznych jest umożliwienie mieszkańcom wynajmu i zakupu tanich mieszkań, których zarządcą będzie gmina.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej, to:

1. *Zwiększenie i pobudzenie przedsiębiorczości, a także rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji* – istnieje potrzeba podjęcia działań umożliwiających mieszkańcom podejmowanie własnej działalności oraz zwiększenie kompetencji w celu rozwoju zawodowego. Istotnym elementem jest również podjęcie działań wspierających lokalnych rolników.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, to:

1. *Zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz poprawa dostępu obiektów użyteczności publicznej* – zauważa się potrzeby związane z poprawą estetyki, funkcjonalności

i bezpieczeństwa w ogólnodostępnych przestrzeniach publicznych dla wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury społecznej, elementów małej architektury, urządzeń i obiektów sportowych, a także likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych, również w budynkach użyteczności publicznej.

2. *Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego* – konieczna jest poprawa stanu technicznego i jakości ciągów pieszo-jezdných. Umożliwi to bezpieczną komunikację i poprawi dostępność do tych obiektów. Ważne jest utworzenie infrastruktury przyjaznej mieszkańcom i środowisku, szczególnie istotne jest odpowiednie zagospodarowanie ciągów komunikacyjnych wokół rynku.
3. *Poprawa stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z poprawą bezpieczeństwa publicznego, szczególnie na obszarach ogólnodostępnych przestrzeni publicznych, m.in. poprzez montaż i rozbudowę systemu oświetlenia ulicznego.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze technicznej, to:

1. *Adaptacja zdegradowanych budynków na cele społeczne* – na obszarze rewitalizacji zlokalizowane są budynki gminne w złym stanie technicznym, które są od lat nieużytkowane, a mogłyby zostać wykorzystane na cele społeczne, kulturalne bądź edukacyjne, w związku z tym należy podejmować działania do sukcesywnego odnawiania zdegradowanych budynków.
2. *Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej* – należy podjąć działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego i przeciwdziałanie degradacji tych obiektów, m.in.: działania renowacyjne, modernizacyjne, służące ich zabezpieczeniu i adaptacji do pełnienia różnych funkcji na rzecz mieszkańców obszaru.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej, to:

1. *Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza* – zdiagnozowano potrzebę kontynuacji działań utrzymujących dobrą jakość powietrza w zakresie różnych projektów pozwalających na zastąpienie starych, nisko sprawnych urządzeń grzewczych, bardziej proekologicznymi rozwiązaniami dostarczającymi ciepło, a także zamontowanie instalacji odnawialnych źródeł energii. Ważne w tym kontekście jest również ograniczenie zużycia energii poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków.
2. *Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców* – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.

III. Część programowa

1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabela 10) pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 2 cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję oraz wizję stanu wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji jako efekt przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Obszar rewitalizacji

WIZJA

Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna oraz atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego, integrująca i kreująca rozwój mieszkańców, podnosi jakość życia na obszarze rewitalizacji

MISJA REWITALIZACJI

Tworzenie warunków do aktywności społecznej, gospodarczej i rekreacji mieszkańców

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze *społecznym* podjęte działania przyczynią się do zwiększenia integracji wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji i wzmocnienia poczucia tożsamości, co przełoży się na zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. Działania edukacyjne wpłyną

na wyrównanie szans dzieci i młodzieży. Ponadto planowane działania infrastrukturalne przyczynią się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób ze szczególnymi potrzebami.

W wymiarze *gospodarczym* proces rewitalizacji stworzy możliwości rozwoju mieszkańców poprzez wzmocnienie ich kompetencji, szczególnie cyfrowych, wpłynie na budowanie podstaw przedsiębiorczych wśród młodzieży, a także wzmocni lokalną gospodarkę poprzez inicjatywy zachęcające lokalną społeczność do prowadzenia własnych działalności. Duże znaczenie będzie miało stworzenie warunków do pracy zdalnej, co nie tylko przełoży się na wzrost możliwości pracy na lokalnym rynku pracy, ale też wzmocni potencjał osiedleńczy obszaru.

W wymiarze *przestrzenno-funkcjonalnym* podjęte działania przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców poprzez uporządkowanie i zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni, likwidację barier architektonicznych, poprawę stanu oświetlenia ulicznego oraz nadanie nowych funkcji społecznym obiektom użyteczności publicznej.

W wymiarze *technicznym*, dzięki realizacji działań, poprawie ulegnie stan techniczny zdegradowanych budynków, którym zostaną nadane nowe funkcje.

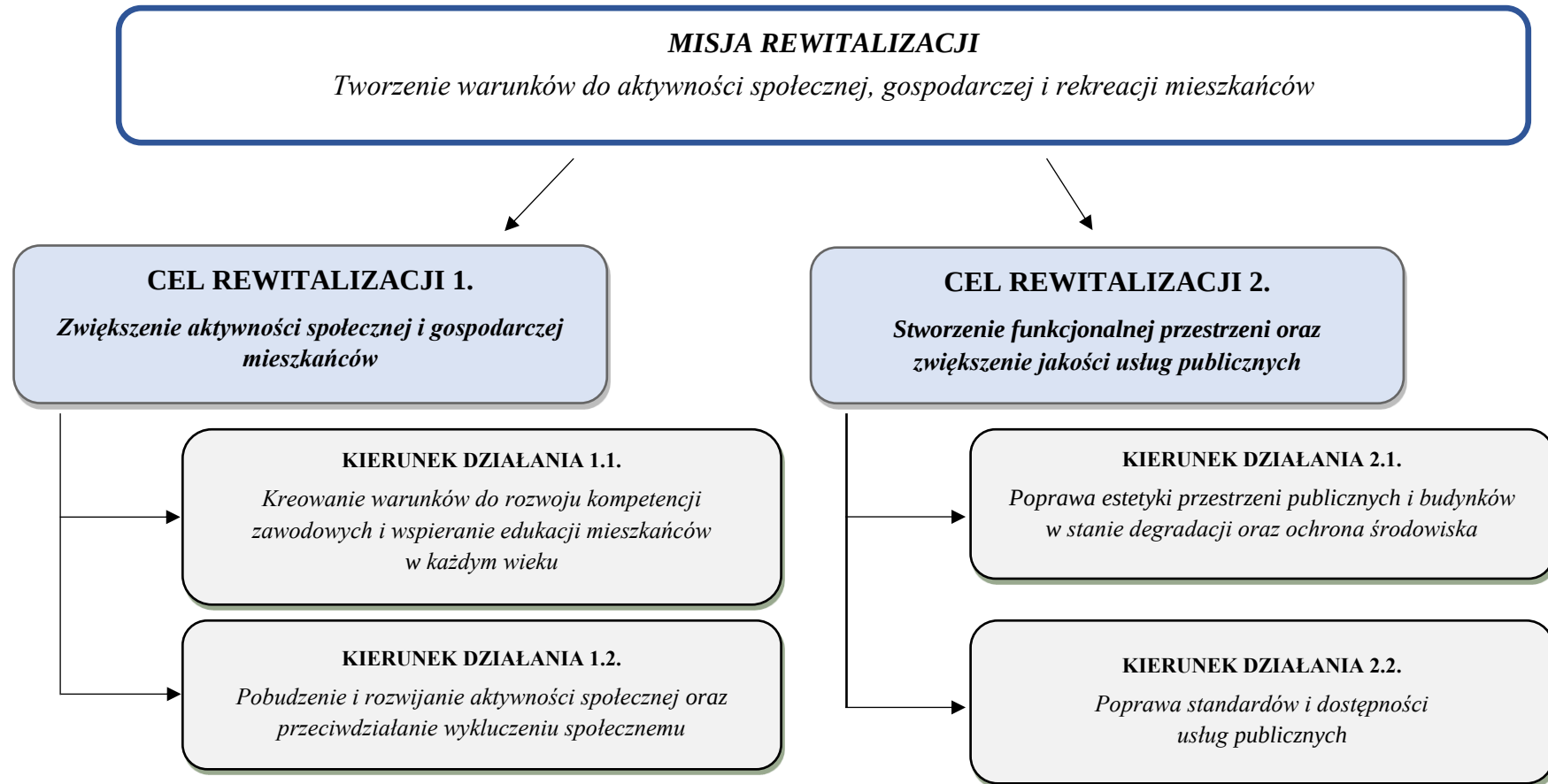
W wymiarze *środowiskowym* poprzez planowane działania zwiększy się powierzchnia terenów zielonych i przepuszczalnych, co będzie miało pozytywny wpływ na środowisko. Duże znaczenie będą miały również działania związane ze zwiększeniem świadomości mieszkańców w zakresie ekologii, w tym recyklingu. Wszystkie działania, w tym te związane ściśle ze sferą techniczną i przestrzenną, będą uwzględniały zasady zrównoważonego rozwoju i będą się przyczyniać do realizacji wyzwań środowiskowych i klimatycznych. Projekty rewitalizacyjne będą realizowane z myślą o zachowaniu i rozwoju zielonej infrastruktury.

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Wypełnienie przyjętych wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom (schemat 3, tabela 10).

Cele rewitalizacji są kwantyfikowalne (wymierne) oraz adekwatne do wyników pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, co zostało wskazane w tabeli 23 *Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032*, w której do poszczególnych celów przyporządkowano konkretne wskaźniki oddziaływania.

Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

Kierunek działań	Potrzeba rewitalizacyjna
1.1. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i wspieranie edukacji mieszkańców w każdym wieku</i>	• Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami; • Stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych i zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego; • Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji; • Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości legalnego zatrudnienia; • Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług publicznych i ulepszenie oferty kulturalnej; • Zwiększenie i pobudzenie przedsiębiorczości, a także rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji.
1.2. <i>Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i>	• Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami; • Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji; • Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości legalnego zatrudnienia.
2.1. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i budynków w stanie degradacji oraz ochrona środowiska</i>	• Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami; • Stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych i zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego; • Zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz poprawa dostępu obiektów użyteczności publicznej; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Poprawa stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji; • Adaptacja zdegradowanych budynków na cele społeczne • Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
2.2. <i>Poprawa standardów i dostępności usług publicznych</i>	• Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji;

	• Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami; • Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług publicznych i ulepszenie oferty kulturalnej; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Poprawa stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2025–2032

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032 złożony jest z listy planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz z charakterystyki pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, a także w oparciu o zasadę partnerstwa oraz partycypacji społecznej, zdefiniowano i scharakteryzowano 4 projekty podstawowe, czyli takie, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Ponadto są to projekty kluczowe do powodzenia procesu rewitalizacji, ponieważ oddziałują kompleksowo na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach, a przede wszystkim w sferze społecznej. Główne założenia projektów przedstawiono w tabelach 12–15.

Należy mieć na uwadze, iż wszelkie prace prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), które zostanie wydane na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z obiektu wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązanego po dostarczeniu stosownego wniosku (m.in. zadania zaplanowane w ramach projektu nr 2). Prace prowadzone przy obiektach ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), na skutek wystąpienia organu wydającego pozwolenie na budowę/właściwego organu, w trybie uzgodnienia przewidzianym w art. 106 Kpa i art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2025 r., poz. 418 z późniejszymi zmianami).

Projekty podstawowe

Tabela 12 Projekt podstawowy nr 1

Nazwa projektu	<i>Poprawa dostępności i funkcjonalności obiektów oraz przestrzeni publicznej przeznaczonych do integracji i aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2026–2032
Szacowana wartość	15 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz na lata 2028–2034/ Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt zakłada modernizację zdegradowanych budynków zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji i adaptację ich na cele edukacyjne i społeczne. W ramach zadań przewidziano również zagospodarowanie przestrzeni publicznej oraz uzupełnienie małej architektury wokół budynków, w tym przystosowanie otoczenia do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami oraz utworzenie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych. Budynki zdegradowane, które są własnością gminy zlokalizowane są w Rzecznowie oraz Rzecznowie-Kolonii, m.in. budynek po dawnej Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”. Część sal w budynkach będzie umożliwiała prowadzenie warsztatów, zarówno skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, jak i osób dorosłych, w tym seniorów z obszaru rewitalizacji. Dzięki podjętym działaniom mieszkańcy zyskają nową przestrzeń do podejmowania aktywności i integracji. Podczas projektowania i realizacji zakresów projektu nastąpi szczególna dbałość o zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochronę drzew. Działania będą zgodne z duchem Europejskiego Zielonego Ładu, Nowego Europejskiego Bauhausu, z celami zrównoważonego rozwoju i gospodarką obiegu zamkniętego. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego. W ramach prac powstaną obiekty pozbawione barier architektonicznych, wszystkie prace prowadzone będą z zachowaniem zasad dostępności.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Rzecznów, organizacje pozarządowe, ewentualni inni partnerzy		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u>, w tym wskazane w tabeli 10: 1) w sferze społecznej: 7, 9, 10 – działania w ramach projektu przyczynią się do stworzenia mieszkańcom bezpiecznej przestrzeni, dostosowanej do osób ze szczególnymi potrzebami, a także do podejmowania aktywności oraz integracji. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1, 3, 4 – projekt przyczyni się do likwidacji barier architektonicznych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej. 3) w sferze technicznej: 1, 2, 3 – w ramach projektu zostaną zmodernizowane obiekty będące w złym stanie technicznym i nieużytkowane, znajdujące się na obszarze rewitalizacji. 4) w sferze środowiskowej 1 – w zmodernizowanych budynkach zaplanowano prowadzenie warsztatów m.in. z zakresu podniesienia świadomości ekologicznej.		

	Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały, w tym wskazane</u> tabeli 10: 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3, 4 – zmodernizowane budynki o nowych funkcjach staną się miejscem aktywności dla organizacji pozarządowych, a uczniowie szkoły i przedszkola zyskają nowe miejsce edukacyjne. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – adaptacja zdegradowanych budynków wzmocni funkcje centrotwórcze obszaru rewitalizacji.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i wspieranie edukacji mieszkańców w każdym wieku.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz zwiększenie jakości usług publicznych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i budynków w stanie degradacji oraz ochrona środowiska.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Poprawa standardów i dostępności usług publicznych.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – likwidacja barier architektonicznych; – poprawa estetyki i wizerunku obszaru rewitalizacji; – zwiększenie integracji mieszkańców i wzmocnienie tożsamości lokalnej; – zwiększenie dostępności i jakości infrastruktury publicznej; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku; – poprawa jakości życia mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [hektary]; – Liczba zmodernizowanych budynków o nowych funkcjach społecznych i/lub edukacyjnych [sztuki]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba ludności korzystającej z budynków o nadanych nowych funkcjach [osoby]; – Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji [osoby].
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 2, 3, 4.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Projekt podstawowy nr 2

Nazwa projektu	<i>Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez wykonanie prac konserwatorskich w kościele parafialnym w Rzecznowie</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2026–2032
Szacowana wartość	10 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034/ Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy		

Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt zakłada kontynuację działań związanych z poprawą stanu kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Rzecznowie, wpisanego do rejestru zabytków, w tym m.in. wykonanie prac konserwatorskich ołtarza kościoła oraz poprawa estetyki wokół obiektu.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Rzecznów, Parafia Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Rzecznowie, ewentualni inni partnerzy
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami są wszyscy mieszkańcy gminy, a także instytucje publiczne i przedsiębiorcy.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy, w tym wskazane</u> w tabeli 10: 1. w sferze społecznej – działania objęte projektem przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego, co wpłynie na poprawę tożsamości lokalnej mieszkańców. 2. w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 3 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie spójności przestrzennej i funkcjonalnej obszaru. 3. w sferze technicznej – realizacja projektu wpłynie na poprawę stanu technicznego obiektu, mającego duże znaczenie dla mieszkańców. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały, w tym wskazane</u> w tabeli 10: 1. w sferze technicznej: 1 – działania przyczynią się do zachowania obiektu zabytkowego w dobrym stanie technicznym.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz zwiększenie jakości usług publicznych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i budynków w stanie degradacji oraz ochrona środowiska.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – wzrost uczestnictwa w kulturze; – poprawa stanu zachowania dziedzictwa, stanowiącego ważny potencjał rozwoju społeczności lokalnej; – wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem [sztuki]; <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem [osoby odwiedzające/rok].
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 3, 4.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14 Projekt podstawowy nr 3

Nazwa projektu	<i>Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych oraz wsparcie edukacji dzieci i młodzieży</i>		
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym rewitalizacji	Okres realizacji	2026–2032
Szacowana wartość	5 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034 Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje działania mające na celu zapobieganie marginalizacji, włączenie społeczne oraz wspieranie uczenia się przez całe życie, poprzez: 1. Budowanie postaw przedsiębiorczości od najmłodszych lat, między innymi przez odpowiednio organizowane i dobierane zajęcia dodatkowe czy dedykowane programy wzmacniające umiejętności dzieci i młodzieży. 2. Udzielanie pomocy doradczej dla osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej. 3. Wspieranie rozwoju sieci współpracy lokalnych rolników oraz promocja lokalnych produktów. 4. Podejmowanie działań na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców pozostających bez pracy, w tym organizowanie kursów, szkoleń oraz spotkań z doradcą zawodowym. 5. Rozwój kompetencji kluczowych i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, m.in. kursy, szkolenia i inne zajęcia, w szczególności związane z cyberbezpieczeństwem oraz rozwojem umiejętności cyfrowych. 6. Podejmowanie działań zmierzających do powstania żłobka. 7. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej w przedszkolach oraz szkołach podstawowych.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Rzecznów, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, Powiatowy Urząd Pracy, szkoła z obszaru rewitalizacji.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osoby biernie zawodowo, dzieci i młodzież, organizacje pozarządowe. Ze względu na charakter projektu, odbiorcami mogą być również mieszkańcy pozostałych obszarów gminy, w tym szczególnie obszaru zdegradowanego.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy, w tym wskazane</u> w tabeli 10: 1) w <i>sferze społecznej</i>: 1, 2, 3, 4, 5, 6 – przyczyni się do ograniczenia negatywnych konsekwencji problemów społecznych, zapobiegania rozwarstwieniu społecznemu i zwiększy aktywność społeczną i zawodową mieszkańców. 2) w <i>sferze gospodarczej</i>: 1 – wzrost kompetencji i kwalifikacji mieszkańców może przyczynić się do podejmowania działań w zakresie dywersyfikacji prowadzonych działalności, a nie ich zamykania. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>potencjały, tym wskazane</u> w tabeli 10: 1) w <i>sferze społecznej</i> – dzięki dostępności miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, łatwiejsze będzie wejście na rynek pracy rodzicom, którzy podniosą swoje kompetencje i zdobędą kwalifikacje w projekcie. 2) w <i>sferze gospodarczej</i> – współpraca wielosektorowa – mieszkańcy z wysokimi kwalifikacjami będą korzystać z potencjałów obszaru w sferze gospodarczej,		

	w szczególności z rosnącej liczby nowo zakładanych przedsiębiorstw, a tym samym miejsc pracy.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i wspieranie edukacji mieszkańców w każdym wieku.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz zwiększenie jakości usług publicznych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Poprawa standardów i dostępności usług publicznych.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – włączenie społeczne osób wykluczonych; – aktywizacja społeczna i zawodowa osób pozostających bez pracy; – poprawa jakości usług publicznych w zakresie edukacji na obszarze rewitalizacji. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Liczba osób objętych wsparciem [osoby]. – Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [osoby]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]. – Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu [osoby].
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 4.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Projekt podstawowy nr 4

Nazwa projektu	<i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców</i>		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji	Okres realizacji	2026–2032
Szacowana wartość	5 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz na lata 2028–2034/ Inne zewnętrzne rządowe / środki gminy		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zadania, które przewiduje się zrealizować w ramach projektu, to m.in.: 1) prowadzenie działań edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych z zakresu edukacji ekologicznej w zmodernizowanych budynkach, w tym warsztatów z zakresu recyklingu i gospodarki obiegu zamkniętego, uczących mieszkańców jak ponownie wykorzystywać raz użyte materiały; 2) organizacja wydarzeń kulturalnych i integracyjnych; 3) powołanie instytucji ośrodka wychowania obronnego; 4) organizacja spotkań otwartych, spotkań ze znanymi osobami;		

	5) krzewienie poszanowania tradycji gminy, regionu, a także kraju, poprzez organizowanie odczytów, prelekcji, spotkań oraz imprez plenerowych; 6) wspieranie i organizowanie wydarzeń upowszechniających rekreację oraz aktywność sportową wśród mieszkańców.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Rzecznów, Gminna i Powiatowa Biblioteka Publiczna, organizacje pozarządowe, szkoła podstawowa z obszaru rewitalizacji.
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami są wszyscy mieszkańcy gminy.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na <u>zidentyfikowane problemy, w tym wskazane</u> w tabeli 10: 1) <i>sferze społecznej</i> – realizacja projektu przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości lokalnej i integracji, a co za tym idzie: aktywności i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. 2) <i>w sferze środowiskowej</i> – projekt w swoim zakresie przewiduje działania edukacyjno-warsztatowe związane z edukacją ekologiczną. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>potencjały, w tym wskazane</u> w tabeli 10: 1) <i>w sferze społecznej</i> – aktywne organizacje pozarządowe i instytucje kultury mogą być realizatorami projektu. 2) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i> – lokalizacja i infrastruktura dostępna na obszarze będą ważnym czynnikiem umożliwiającym realizację projektu.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz zwiększenie jakości usług publicznych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i budynków w stanie degradacji oraz ochrona środowiska.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększona tożsamość lokalna mieszkańców; – zwiększona świadomość ekologiczna wśród mieszkańców; – poprawa jakości i rozszerzenie usług społecznych na terenie gminy; – pobudzenie i zwiększenie aktywności społecznej. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Liczba przeprowadzonych warsztatów z zakresu edukacji ekologicznej [sztuki]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba uczestników imprez i/lub wspólnych prac [osoby/rok].
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z następującymi podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 3.

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie projekty zostały zweryfikowane w trybie partycypacji społecznej. Pierwszym etapem było przeprowadzenie otwartego naboru pomysłów na projekty rewitalizacyjne, które można było składać do Urzędu Gminy za pomocą fiszek projektowych dostępnych na stronie internetowej gminy, na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w Urzędzie Gminy Rzecznów. Wszystkie założenia dokumentu i elementy projektów były konsultowane z różnymi grupami interesariuszy, zarówno podczas otwartych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, jak i podczas posiedzeń Komitetu Rewitalizacji. Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe, ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały (tabela 10), są kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową.

Ze względu na to, że wyznaczony obszar rewitalizacji posiada potencjały w postaci lokalizacji usług edukacyjnych, administracyjnych, działających aktywnych organizacji pozarządowych – ich wykorzystanie w działaniach rewitalizacyjnych przyczyni się do wzrostu dochodów mieszkańców całej gminy, a nie tylko obszaru rewitalizacji. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja jest niezbędnym elementem rozwoju gminy. Kompleksowe działania dotyczące rozwoju atrakcyjnej infrastruktury oraz świadczonych usług, spowodują wzrost atrakcyjności osiedleńczej oraz jakości życia mieszkańców. Szeroki zakres projektów polegających na aktywizacji i integracji różnych interesariuszy rewitalizacji spowoduje zwiększenie ich zaangażowania w sprawy lokalne. Zarówno działania inwestycyjne, jak i społeczne, realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru.

Projekty „miękkie” będą dedykowane przede wszystkim mieszkańcom obszaru rewitalizacji, jednak ze względu na ich charakter obejmować mogą również pozostałych mieszkańców gminy (szczególnie z obszaru zdegradowanego). W ten sposób osoby zagrożone marginalizacją spoza obszaru rewitalizacji nie będą czuły się wykluczone z możliwości uzyskania pomocy i szersze będą efekty oddziaływania tych projektów. W przypadku braku pozyskania planowanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, dla projektów podstawowych alternatywnym źródłem finansowania ich realizacji będą środki własne gminy i partnerów (w zakresie możliwym do zrealizowania) oraz w niektórych przypadkach także środki krajowe, które powinny przyczyniać się do przywrócenia i/lub nadawania nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych lub rekreacyjnych obiektom i przestrzeniom publicznym.

W tabeli 16 przedstawione zostały potencjalne planowane i alternatywne źródła finansowania projektów podstawowych. Projekty podstawowe zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji obejmują współfinansowanie z różnych źródeł, w tym m.in. ze środków Unii Europejskiej, krajowych środków publicznych oraz środków gminy, warunkując konstrukcję ukierunkowaną na osiągnięcie zaplanowanych efektów założonych w dokumencie.

Tabela 16 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych

Lp.	Nazwa projektu	Planowane źródło finansowania	Alternatywne źródło finansowania
1.	<i>Poprawa dostępności i funkcjonalności obiektów oraz przestrzeni publicznej przeznaczonych do integracji i aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>	– Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034; – Inne zewnętrzne rządowe; – Środki własne gminy	– Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027 oraz 2028–2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Inne.
2.	<i>Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez wykonanie prac konserwatorskich w kościele parafialnym w Rzecznowie</i>	– Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034; – Inne zewnętrzne rządowe; – Środki własne gminy	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027 oraz 2028–2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Inne.
3.	<i>Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych oraz wsparcie edukacji dzieci i młodzieży</i>	– Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034; – Inne zewnętrzne rządowe; – Środki własne gminy	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027 oraz 2028–2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Inne.
4.	<i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców</i>	– Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027 oraz 2028–2034; – Inne zewnętrzne rządowe; – Środki własne gminy	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021–2027 oraz 2028–2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Inne.

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 17), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 17 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Charakterystyka tematyczna przedsięwzięcia	Powiązanie z celami rewitalizacji i kierunkami działań
1.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej</i>	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje organizację i rozszerzenie oferty działań kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/ przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej. Ponadto przewiduje się stworzenie kompleksowego systemu wsparcia i współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji, przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych.	CEL 1. Kierunek działania 1.2. Cel 2 Kierunek działania 2.2.
2.	<i>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy</i>	Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową termomodernizację budynków przedsiębiorstw, budynków wielorodzinnych i budynków użyteczności publicznej, w tym wymianę źródeł ciepła, która umożliwi zmniejszenie zużycia energii, obniży koszty użytkowania budynków i poprawi estetykę przestrzeni publicznej oraz przyczyni się do zmniejszenia ilości substancji niebezpiecznych tj. azbestu. W przypadku obiektów zabytkowych wszelkie prace prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru wymagają pozwolenia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), które zostanie wydane na wniosek osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z obiektu wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązanego po dostarczeniu stosownego wniosku. Prace prowadzone przy obiektach ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnej ewidencji zabytków wymagają uzgodnienia Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (WUOZ w Warszawie Delegatura w Radomiu, 26-600 Radom ul. Żeromskiego 53), na skutek wystąpienia organu wydającego pozwolenie na budowę/właściwego organu, w trybie uzgodnienia przewidzianym w art. 106 Kpa i art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2025 r., poz. 418 z późniejszymi zmianami).	Cel 2. Kierunek działania 2.1.
3.	<i>Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia dotyczy przede wszystkim działań na rzecz deinstytucjonalizacji opieki nad osobami niesamodzielnymi poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad ww. osobami (w tym osobami starszymi), obejmujący:	CEL 1. Kierunek działania 1.2. CEL 2.

		1) Tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w społeczności lokalnej w nowych jak i istniejących placówkach zapewniających opiekę dzienną, w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych. 1) Rozwój i poprawę dostępności do usług asystenckich, opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, m.in. usług asystenta osoby niepełnosprawnej, specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usług opieki wytechnieniowej.	Kierunek działania 2.2.
4.	<i>Kompleksowa aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców, w tym wykluczonych i zagrożonych marginalizacją społeczną</i>	Przedsięwzięcie przewiduje wykorzystanie narzędzi monitorowania bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez ścisłą współpracę z różnymi instytucjami działającymi w sferze społecznej, szczególnie z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, który będzie wdrażał różnorodne programy służące aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie za pomocą instrumentów mających na celu aktywizację w sferze społecznej, edukacyjnej i zawodowej. Projekty zakładać będą również propagowanie idei wolontariatu oraz wsparcie merytoryczne i techniczne dla nowo powstałych i już działających organizacji pozarządowych, jak również ścisłe nawiązanie współpracy międzysektorowej, przyczyniającej się do wzrostu integracji społecznej różnych grup interesariuszy.	CEL 1. Kierunek działania 1.2.
5.	<i>Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego</i>	Zakres przedsięwzięcia obejmuje: budowę, rozbudowę i modernizację istniejącej infrastruktury szkolnej szczebla podstawowego i wyposażenie lub doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni (szczególnie matematycznych i przyrodniczych) w szkołach podstawowych; rozwój infrastruktury przedszkolnej w zakresie wyrównania dostępu do ww. usług; wsparcie edukacji przedszkolnej oraz dzieci w wieku do lat 3.	CEL 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. CEL 2. Kierunek działania 2.2.
6.	<i>Zagospodarowanie oraz dostosowanie przestrzeni na terenach wypoczynkowo-rekreacyjnych do prowadzenia aktywności społecznej i gospodarczej</i>	Zakres przedsięwzięcia obejmuje kompleksowe, bezpieczne, funkcjonalne i estetyczne zagospodarowanie i/lub zaadaptowanie (w tym w obiekty małej architektury) przestrzeni publicznych oraz rekreacyjnych i sportowych.	Cel. 2. Kierunek działania 2.1.
7.	<i>Poprawa stanu infrastruktury drogowej</i>	Realizacja przedsięwzięcia obejmuje: • rozwój i modernizację infrastruktury drogowej i towarzyszącej; • modernizację i rozbudowę oświetlenia;	Cel. 2. Kierunek działania 2.1. Kierunek działania 2.2.

	<i>oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa</i>	• likwidację barier architektonicznych w obiektach i przestrzeniach publicznych; • poprawę bezpieczeństwa ciągów komunikacyjnych.	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne

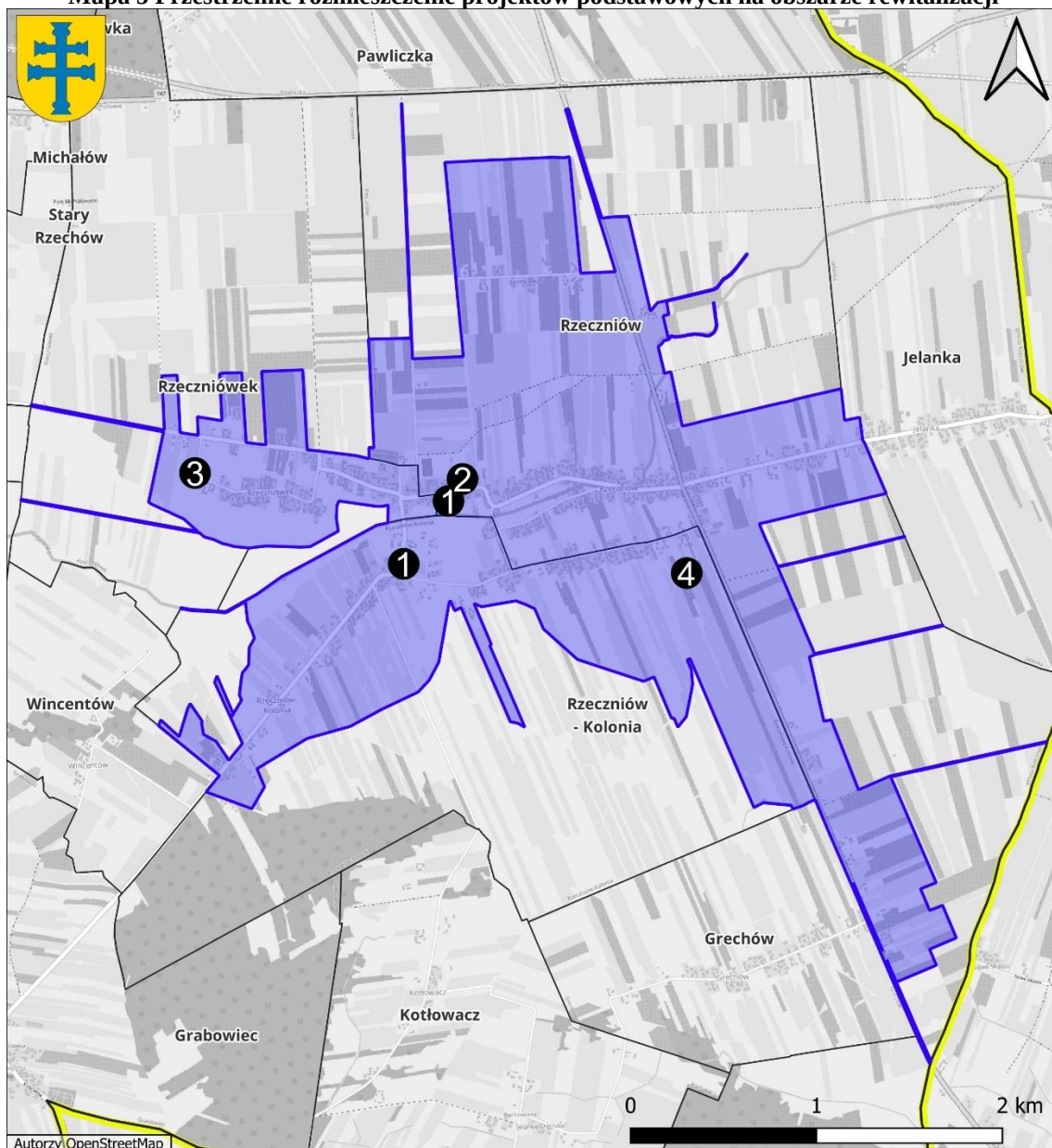
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032 ma charakter kompleksowy, dlatego że podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji. W odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji, zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji obejmującym sołectwa Rzecznów, Rzecznów-Kolonia oraz Rzecznówek, które pełnią funkcję centralną gminy. Spowoduje to, że zasięg ich oddziaływania będzie znacznie większy i efektywniejszy z punktu widzenia interesariuszy rewitalizacji. Część z zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ze względu na charakter działań, obejmie teren całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę zadań, szczególnie w sferze społecznej, można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów. Wzajemne dopełnianie się projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających oraz zaangażowanie lokalnej społeczności pozwoli na osiągnięcie efektu rewitalizacji widocznego na całym obszarze i uniknięcie wybiórczości inwestycji. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na obszarze rewitalizacji, a także poza obszarem, wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, w tym konfliktów międzyludzkich i „dziedziczenia biedy”. Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną, co przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej przy korzystaniu ze wspólnych zasobów i walorów przestrzennych, a także kapitału społecznego. Na mapie 5 przedstawiono przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych (1–4).

Mapa 5 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na obszarze rewitalizacji

LEGENDA

	Gmina Rzecznów		Projekt podstawowy nr 1
	Granice jednostek pomocniczych		Projekt podstawowy nr 2
	Obszar rewitalizacji		Projekt podstawowy nr 3
			Projekt podstawowy nr 4

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji w zakresie kapitału społecznego osób w wieku produkcyjnym, dogodnego położenia komunikacyjnego. Wykazane to zostało w powiązaniu każdego projektu podstawowego ze zdiagnozowanymi problemami. Dzięki temu wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia uzupełniające są komplementarne w oddziaływaniu całościowym na obszar rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań, koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru, które w tym przypadku spowodowane są głównie kumulacją wykluczenia społecznego, niewystarczającym poziomem przedsiębiorczości wśród mieszkańców. W związku z tym wykonana została pogłębiona analiza i diagnoza wyznaczonego obszaru rewitalizacji we wszystkich aspektach: społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym, która zawarta jest w II części niniejszego dokumentu. Konieczne jest również określenie pożądanego stanu, do jakiego mają doprowadzić obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji), uwzględniająca uwarunkowania i zasoby wewnętrzne obszaru. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór poświadanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu.

Komplementarność problemowa wykazana została w tabeli 18, gdzie przedstawione zostały potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele i kierunki działań oraz projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające w każdej sferze. Poszczególne projekty realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy (zawarte w tabeli 10).

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach, będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym oraz regionalnym.

Tabela 18 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE
SPOŁECZNA	<i>Tworzenie warunków do aktywności rodzin i mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	1, 3, 4	1, 3, 4, 5, 6
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.		
	<i>Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	1, 3, 4	1, 4, 5, 6
	<i>Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	1, 3, 4	1, 3, 4, 6
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.		
	<i>Stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych i zwiększenie możliwości spędzania czasu wolnego</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	3, 4	1, 4, 5, 6
		Cel rewitalizacji 2	2.1.		
	<i>Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	3	1, 3, 4, 5

	<i>Przeciwdziałanie bezrobociu i zwiększanie możliwości legalnego zatrudnienia</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	3	4, 5
	<i>Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości podstawowych usług publicznych i ulepszenie oferty kulturalnej</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	1, 4	1, 3, 4, 5
		Cel rewitalizacji 2	2.2.		
GOSPODARCZA	<i>Zwiększenie i pobudzenie przedsiębiorczości, a także rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	3	4
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	<i>Zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz poprawa dostępu obiektów użyteczności publicznej</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	1, 2	6, 7
	<i>Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	1	7
	<i>Poprawa stanu bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	1	6, 7
TECHNICZNA	<i>Adaptacja zdegradowanych budynków na cele społeczne</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	1	2

	<i>Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	2	–
ŚRODOWISKOWA	<i>Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	1	2
	<i>Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1.	4	2

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Rzecznów przy pomocy Sekretarza Gminy. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Gminy w Rzecznowie, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego Sekretarza Gminy, wszyscy kierownicy wydziałów i pracownicy Urzędu oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani są do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Jako organ opiniotawczo-doradczy Wójta Gminy Rzecznów, powołany został Komitet Rewitalizacji. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji *Zarządzeniem Nr 50/2025 Wójta Gminy Rzecznów z dnia 29.10.2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów* (po przeprowadzeniu właściwej procedury wynikającej z ustawy o rewitalizacji).

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Gminnym Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2014–2020, a także komplementarnymi projektami społecznymi planowanymi do wdrażania w ramach polityki spójności 2021–2027 oraz na lata 2028–2034. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2014–2020 samorząd gminy zrealizował wiele projektów z naciskiem na rozwiązywanie problemów w sferze społecznej lub na podniesienie poziomu życia mieszkańców. Tym samym projekty rewitalizacyjne stanowią podstawę do ich kontynuacji lub/i rozwinięcia w ramach obecnej perspektywy finansowej na lata 2021–2027 w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz w wyniku realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032*. Planuje się ich rozwinięcie, szczególnie w zakresie podnoszenia wiedzy i kompetencji mieszkańców, a co za tym idzie – ich przedsiębiorczości oraz poziomu życia.

Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych przez Gminę Rzecznów, obejmujących swym zasięgiem wyznaczony obszar rewitalizacji i/lub mających na niego wpływ społeczno-gospodarczy, przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Rzecznów

Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z EU [zł]	Źródło finansowania
<i>Budowa instalacji OZE na bazie fotowoltaiki, kolektorów słonecznych i pomp ciepła na terenie gmin Rzecznów, Ciepłówek i Solec nad Wisłą</i>	Gmina Rzecznów	10 381 711,74	7 464 111,22	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020
<i>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej w gminie Rzecznów</i>	Gmina Rzecznów	5 043 250,18	2 493 460,27	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020
<i>Głęboka modernizacja energetyczna z kompleksowym uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii w budynku Urzędu Gminy Rzecznów zmierzająca do obniżenia kosztów użytkowania oraz poprawy funkcjonalności budynku dla mieszkańców</i>	Gmina Rzecznów	1 097 560,00	497 420,00	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020
<i>Przystań dla przedszkolaka</i>	Gmina Rzecznów	511 840,00	435 064,00	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013
<i>Aktywizacja kobiet bezrobotnych w Gminie Rzecznów</i>	Gmina Rzecznów/ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzecznowie	337 880,98	287 198,83	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013
<i>„Edukacja to moja szansa na lepszą przyszłość”</i>	Gmina Rzecznów	265 218,00	225 435,30	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Ministerstwa Rozwoju – Mapa Dotacji UE, mapadotacji.gov.pl

Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w rozdziale 3 części III, dotyczącym szacunkowych ram finansowych programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

Poszczególne projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy.

3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy). W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Gminy Rzecznów na lata 2023–2030 wykazuje, iż problemy rozwojowe gminy to m.in.: niekorzystna sytuacja demograficzna gminy, słaba przedsiębiorczość mieszkańców, utrudniony dostęp do opieki żłobkowej, a także niewystarczająca oferta pracy na lokalnym rynku. W dokumencie wskazano wizję: *Współtworzona przez przedsiębiorczych mieszkańców Gmina Rzecznów miejscem wysokiej jakości życia* i misję: *Wspieranie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców, a także stwarzanie możliwości rozwoju osobistego oraz zwiększanie dostępności do usług poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów, nowych technologii i pobudzanie kapitału ludzkiego*, których osiągnięcie będzie możliwe dzięki realizacji celów strategicznych i operacyjnych, które przyczynią się do poprawy życia mieszkańców Gminy Rzecznów. W wizję i misję oraz w cele Strategii wpisują się również założenia GPR, a w szczególności:

- a. Cel rewitalizacji 1 *Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców*:
 - kierunek działania 1.1. *Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i wspieranie edukacji mieszkańców w każdym wieku* wpisuje się w cel strategiczny 1. *Silna*

gospodarka i efektywna współpraca, cele operacyjne 1.1 Aktywizacja gospodarcza gminy oraz 1.2 Stworzenie nowoczesnych warunków;

- *kierunek działania 1.2. Pobudzenie i rozwijanie aktywności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wpisuje się w cel strategiczny 2. Wysoki poziom kapitału społecznego, cel operacyjny 2.2 Zbudowanie silnej wspólnoty lokalnej;*
- b. *Cel rewitalizacji 2 Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz zwiększenie jakości usług publicznych:*
 - *kierunek działania 2.1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych i budynków w stanie degradacji oraz ochrona środowiska wpisuje się w cel strategiczny 3. Ład przestrzenny i wysokiej jakości środowisko, cele operacyjne 3.1 Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz 3.2 Stworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych;*
 - *kierunek działania 2.2. Poprawa standardów i dostępności usług publicznych wpisuje się w cel strategiczny 2. Wysoki poziom kapitału społecznego, cel operacyjny 2.1 Stworzenie oferty rozwoju i rekreacji oraz cel strategiczny 3. Ład przestrzenny i wysokiej jakości środowisko, cel operacyjny 3.2 Stworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych.*

Wszystkie przedstawione założenia dokumentu strategicznego gminy są powiązane z opracowanym Gminnym Programem Rewitalizacji, szczególnie w sferze społecznej, poprzez rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz potencjały jakie posiada obszar rewitalizacji.

4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032 obejmują projekty podstawowe, które wynikają z planów projektowych gminy, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej).

Ze względu na charakterystykę tematyczną projektów uzupełniających realizowanych w systemie ciągłym, a tym samym brak możliwości dokładnego oszacowania ich całkowitych wartości, ramy finansowe z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania podane zostały szacunkowo. Ramy finansowe dokumentu przedstawiono w tabeli 20.

Tabela 20 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Całkowita wartość projektu (w mln zł)	Środki publiczne					Środki prywatne	Środki z innych źródeł
			Środki budżetu gminy	Środki UE			Krajowe środki publiczne		
				EFRR	EFS+	FS			
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	Poprawa dostępności i funkcjonalności obiektów oraz przestrzeni publicznej przeznaczonych do integracji i aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji	15,0	1,3	10,0	1,3	-	1,3	0,6	0,5
2.	Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez wykonanie prac konserwatorskich w kościele parafialnym w Rzeczniowie	10,0	0,5	8,0	-	-	0,5	0,5	0,5
3.	Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych oraz wsparcie edukacji dzieci i młodzieży	5,0	0,25	-	3,75	-	0,5	0,5	-
4.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców	5,0	0,25	-	3,75	-	0,5	0,5	-
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej	3,0	0,75	-	0,75	0,75	0,75	-	-
2.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy	10,0	0,5	8,0	-	-	0,5	0,5	0,5
3.	Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej	10,0	0,5	8,0	0,5	-	0,5	0,25	0,25
4.	Kompleksowa aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców, w tym wykluczonych i zagrożonych marginalizacją społeczną	5,0	1,0	1,0	1,5	-	-	1,0	0,5
5.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego	2,0	0,6	-	1,2	-	0,2	-	-
6.	Zagospodarowanie oraz dostosowanie przestrzeni na terenach wypoczynkowo-rekreacyjnych do prowadzenia aktywności społecznej i gospodarczej	2,0	0,6	1,2	-	-	0,2	-	-

7.	Poprawa stanu infrastruktury drogowej oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa	5,0	0,25	4,0	-	-	0,25	0,25	0,25
SUMA PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH		35,0	2,3	18,0	8,8	0,0	2,8	2,1	1,0
SUMA PROJEKTÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH		37,0	4,2	22,2	4,0	0,8	2,4	2,0	1,5
SUMA		72,0	6,5	40,2	12,8	0,8	5,2	4,1	2,5

Źródło: Opracowanie własne

IV. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem ponad kadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Rzecznów przy pomocy Sekretarza Gminy. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Gminy w Rzecznowie, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego Sekretarza Gminy, wszyscy kierownicy i pracownicy Urzędu Gminy w Rzecznowie oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani będą do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Dodatkowo Sekretarz Gminy odpowiedzialny będzie za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a Wójtem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji każda z komórek Urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb.

Wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące zadania własne gminy będą wdrożone zgodnie z uchwaloną przez Radę Gminy Rzecznów Wieloletnią Prognozą Finansową oraz budżetami rocznymi, zapewniając efektywną realizację zaplanowanych działań. W zakres zarządzania środkami finansowymi, niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych, włączony zostanie Skarbnik Gminy.

Sekretarz Gminy Rzecznów w ramach wykonywanych zadań będzie ściśle współpracował z Komitetem Rewitalizacji, powołanym jako organ opiniodawczo-doradczy Wójta Gminy Rzecznów w zakresie rewitalizacji i z partnerami projektów rewitalizacyjnych.

Będzie również odpowiadał za obsługę techniczną i organizacyjną Komitetu Rewitalizacji. Głównym zadaniem Komitetu Rewitalizacji będzie nadzór nad efektywnością i jakością oraz postępem w realizacji określonych projektów, a tym samym celów GPR poprzez opiniowanie dokumentów i inicjatyw związanych z rewitalizacją.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej, to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z Funduszy Europejskich dla Mazowsza na lata 2021–2027 oraz na lata 2028–2034 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Komitetu Rewitalizacji.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współudziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

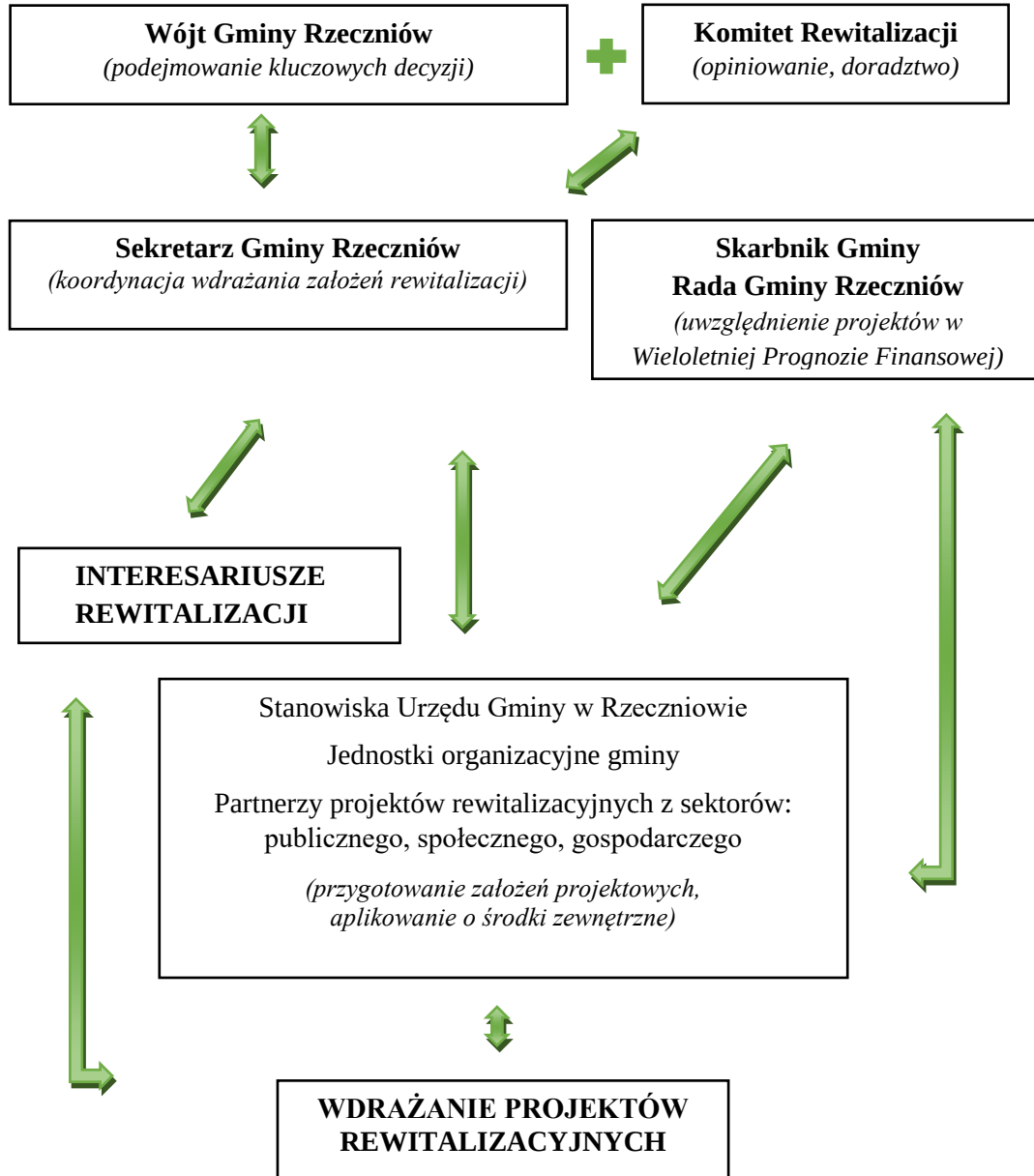
- 1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
- 2) przejrzystość podejmowanych działań,
- 3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy,

- organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów.

Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Rzecznów

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji programu

Założono, że Gminny Program Rewitalizacji będzie dokumentem na lata 2025–2032, obejmującym okres realizacji zaplanowanych projektów. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027 oraz na lata 2028–2034. Z uwagi na okres obowiązywania programu przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawiono w tabeli 22.

Tabela 21 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji (w latach)							
		2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	Poprawa dostępności i funkcjonalności obiektów oraz przestrzeni publicznej przeznaczonych do integracji i aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji								
2.	Ochrona dziedzictwa kulturowego poprzez wykonanie prac konserwatorskich w kościele parafialnym w Rzeczniowie								
3.	Rozwój kompetencji i umiejętności osób dorosłych oraz wsparcie edukacji dzieci i młodzieży								
4.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców								
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej								
2.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i przedsiębiorstw na terenie całej gminy								
3.	Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej								
4.	Kompleksowa aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców, w tym wykluczonych i zagrożonych marginalizacją społeczną								
5.	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i wychowania przedszkolnego								

6.	Zagospodarowanie oraz dostosowanie przestrzeni na terenach wypoczynkowo-rekreacyjnych do prowadzenia aktywności społecznej i gospodarczej								
7.	Poprawa stanu infrastruktury drogowej oraz zwiększenie poziomu bezpieczeństwa								

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Promocja dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie ich tworzenia i realizacji, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych – jest Sekretarz Gminy Rzecznów. Sekretarz Gminy Rzecznów ma za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy. Do zakresu działań należy także wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – aktualizacja informacji z zakresu rewitalizacji i projektów realizowanych w ramach GPR na stronie internetowej gminy (rzeczniow.pl) oraz na stronie internetowej w Biuletynie Informacji Publicznej (rzeczniow.biuletyn.net);
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- inne środki promocji – plakaty, zawiadomienia, zaproszenia, ogłoszenia parafialne, ogłoszenia w lokalnej prasie.

Działania promujące będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerzej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych instytucji w tym zakresie.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami, zajmować się będzie Sekretarz Gminy Rzecznów we współpracy z innymi referatami/ zespołami Urzędu, a także w drodze porozumienia m.in. z Powiatowym Urzędem Pracy w Lipsku oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rzecznowie. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne referaty/zespoły, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań.

Sekretarz Gminy Rzecznów będzie miał za zadanie:

- 1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
- 2) sporządzanie corocznie raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przedstawianie go do zaopiniowania przez Komitet Rewitalizacji, a następnie – po pozytywnym zaopiniowaniu – do zatwierdzenia przez Radę Gminy Rzecznów;
- 3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy Rzecznów analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez:

- 1) akceptację raportu/sprawozdania z postępu we wdrożeniu zapisów,
- 2) uwzględnienie i wprowadzanie zmian w zaplanowanych projektach rewitalizacyjnych zawartych w programie, a służących realizacji zadań własnych, do załącznika

do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy (zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji).

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji GPR oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 23). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, czyli według stanu na koniec 2022 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, referaty/zespoły Urzędu Gminy w Rzecznowie, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład GPR, zobowiązane są do składania informacji okresowej do Sekretarza Gminy Rzecznów. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania GPR.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów, szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania przedsięwzięć współfinansowanych środkami z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania Instytucji Zarządzającej danym programem operacyjnym sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 22 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032

Założenia GPR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na 31.12.2022 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na 31.12.2022 r.)	Wartość docelowa dla obszaru rewitalizacji (stan na 31.12.2032 r.)
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA DLA OBSZARU REWITALIZACJI						
Cel rewitalizacji 1. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	<i>Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>	-	Urząd Gminy w Rzecznowie	-0,3	0,2	Wartość powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
	<i>Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Rzecznowie	8,0	6,3	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Rzecznowie	4,3	2,3	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Udział długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem</i>	osoby	GOPS w Rzecznowie	61,1	59,1	Osiągnięcie wartości na poziomie 30%wskaźnika w 2032 r.
	<i>Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	szt.	Urząd Gminy w Rzecznowie	0,33	0,30	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
Cel rewitalizacji 2. Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni oraz	<i>Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców</i>	szt.	Urząd Gminy w Rzecznowie	18	39	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla gminy w 2032 r.

zwiększenie jakości usług publicznych	Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną przypadająca na 10 tys. mieszkańców	ha	Urząd Gminy w Rzeczniowie	0,10	0,12	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
Projekty/Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	WSKAŹNIKI PRODUKTU					
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	Urząd Gminy w Rzeczniowie i partnerzy procesu rewitalizacji	0	50	
	Liczba zmodernizowanych budynków o nowych funkcjach społecznych i/lub edukacyjnych	szt.		0	2	
	Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem	szt.		0	1	
	Liczba osób objętych wsparciem	osoby	Realizatorzy projektów	0	25	
	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby		0	25	
	Liczba przeprowadzonych warsztatów z zakresu edukacji ekologicznej	szt.	Urząd Gminy w Rzeczniowie	0	20	
	WSKAŹNIKI REZULTATU					

	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Gminy w Rzecznowie	0	1 300
	Liczba ludności korzystającej z budynków o nadanych nowych funkcjach	osoby		0	500
	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok		0	700
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby		0	25
	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby		0	25
	Liczba uczestników imprez i/lub wspólnych prac	osoby/rok		0	1 000

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że Gminny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji, dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Rzecznów (przy pomocy Sekretarza Gminy Rzecznów oraz sporządzonego przez nich raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu) raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w programie. Ocena sporządzona przez Wójta Gminy Rzecznów będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu do Wójta Gminy Rzecznów w ramach inicjatywy co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. W przypadku stwierdzenia, że program wymaga zmiany, Wójt Gminy Rzecznów wystąpi do Rady Gminy Rzecznów z wnioskiem o jego zmianę. Dołączona zostanie do niego ww. opinia. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację, poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W tej sytuacji zmiana będzie dokonywana w trybie w jakim program był uchwalony. W przypadku, gdy nie będzie ona dotyczyła listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz nie będzie wymagać zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji – nie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne, jak również postępowanie w sprawie uzyskania opinii (o których mowa w art. 17 ust 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji).

W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Gminy uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta Gminy Rzecznów.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji, z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu

osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.

2. **EFEKTYWNOŚĆ** (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. **UŻYTECZNOŚĆ** (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. **TRAFNOŚĆ** (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. **TRWAŁOŚĆ** (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- 1) *ex-ante* (przed realizacją GPR) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
- 2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Sekretarza Gminy Rzecznów, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji GPR, co najmniej raz na 3 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
- 3) *mid-term* (śródkresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
- 4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania GPR) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach GPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w GPR, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym programem rewitalizacji. Ponadto realizuje *zasadę partnerstwa* wynikającą z art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy

programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Narzędzia i formy partycypacji społecznej zastosowane na każdym etapie sporządzenia i wdrażania GPR ukierunkowane zostały na możliwie dojrzałe formy, obejmujące nie tylko informowanie, ale również opracowywanie, konsultowanie, współdecydowanie, kontrolę obywatelską, badania ilościowe (m.in. ankieta on-line) czy inicjatywę lokalną (m.in. nabór pomysłów na projekty poprzez fiskę projektową). Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawiono w tabeli 24.

Tabela 23 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji: - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów; - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.	1. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 15–31.10.2024 r. dotyczącego sytuacji w gminie w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. 2. Przeprowadzenie spotkań z Radnymi Gminy Rzecznów i Sołtysami – przedstawicielami mieszkańców gminy. Spotkania miały na celu przedstawienie wyników przeprowadzonej diagnozy, przybliżenie zagadnień związanych z rewitalizacją, określenie propozycji obszaru rewitalizacji, a także poznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców. 3. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z diagnozą gminy i mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Odbyły się w dniach 23.07–27.08.2025 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie, - bezpośrednio do kancelarii w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie; 2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 18.08.2025 r. w Urzędzie Gminy w Rzecznowie; 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Gminy w Rzecznowie, 27-353 Rzecznów 1. Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 03.09.2025 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu – informacja podsumowująca ich przebieg. 4. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji odbyły się w dniach 23.07–27.08.2025 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie, - bezpośrednio do kancelarii w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie;

	2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 18.08.2025 r. w Urzędzie Gminy w Rzecznowie; 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Gminy w Rzecznowie, 27-353 Rzecznów 1. W trakcie konsultacji społecznych dotyczących uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, w wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi i/lub wnioski. Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 03.09.2025 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy ogłoszeń Urzędu – informacja podsumowująca ich przebieg.
PROGRAMOWANIE	
Sporządzenie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032: - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu.	1. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 30.10–12.11.2025 r. dotyczącego sytuacji na obszarze rewitalizacji i potrzeb jego mieszkańców. 2. Przeprowadzenie otwartego naboru kandydatów na członków składu Komitetu Rewitalizacji, zgodnie z procedurą zawartą w Regulaminie, w dniach 25.09–17.10.2025 r. (włącznie). Zgłoszenia kandydatów można było dokonać w następujących formach: - drogą elektroniczną w formie skanu; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie; - bezpośrednio do kancelarii w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie. 3. Przeprowadzenie naboru fiszek projektowych w dniach 30.10–12.11.2025 r., umożliwiających zgłoszenie propozycji projektów rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji: - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie; - bezpośrednio do kancelarii w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie. 4. Otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 07.11.2025 roku. 5. I posiedzenie Komitetu Rewitalizacji w dniu 07.11.2025 r. o godz. 13:30 w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie w związku z opracowywanym Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Rzecznów w celu wybrania Przewodniczącego i Zastępcy Komitetu, a także przekazania najważniejszych informacji na temat rewitalizacji. 6. Konsultacje społeczne dokumentu w dniach 21.11–29.12.2025 oraz zbieranie uwag w następujących formach: - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie; - bezpośrednio do kancelarii w budynku Urzędu Gminy w Rzecznowie. 7. Otwarte spotkanie konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 16.12.2025 r. o godz. 14.30 w Urzędzie Gminy w Rzecznowie.

	Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz na tablicy informacyjnej Urzędu, informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.
WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)	
Wdrażanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032: - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.	1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z <i>Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027</i> (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.). 2. Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych. 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni. 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet. 6. Spacerki badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych. 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych). 8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie cyklicznych spotkań Komitetu Rewitalizacji. 9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów. 10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją.
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
Ocena realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032: - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu.	1. Opiniowanie cyklicznych raportów/sprawozdań z postępu w realizacji dokumentu przez Komitet Rewitalizacji oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych. 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term</i> i <i>ex-post</i> z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez inicjatywę co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. 5. Opiniowanie zgłoszonych wniosków o aktualizację dokumentu przez Komitet Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o rewitalizacji: „partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji”.

W związku z powyższym na etapie sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032*, zgodnie z procedurą określoną przepisami ww. ustawy, powołany został Komitet Rewitalizacji, w skład którego wchodzi interesariusze rewitalizacji, tj. przedstawiciele mieszkańców gminy (w tym obszaru rewitalizacji), organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych gminy oraz innych grup społecznych. Pierwszym etapem procedury było przyjęcie *Uchwały Nr XVIII.88.2025 Rady Gminy Rzecznów z dnia 24 września 2025 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji* wraz z załącznikiem, stanowiącym *Regulamin Komitetu Rewitalizacji*. Podjęcie uchwały poprzedzone było konsultacjami społecznymi przeprowadzonymi w dniach 23.07–27.08.2025 r. w następujących formach: zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego (dostarczanego drogą elektroniczną na podany adres e-mail, drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy w Rzecznowie, bezpośrednio do kancelarii w budynku ww. Urzędu), otwartego spotkania konsultacyjnego w dniu 18.08.2025 r. oraz zbierania uwag ustnych do protokołu w Urzędzie Gminy w Rzecznowie. Wszystkie dokumenty dostępne były w wersji papierowej w ww. Urzędzie oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Rzecznów, jak również na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Po podjęciu ww. uchwały przez Radę Gminy, na zasadach określonych w przyjętym *Regulaminie Komitetu Rewitalizacji* ogłoszony został na stronie internetowej gminy, w BIP oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy w Rzecznowie otwarty nabór na członków Komitetu Rewitalizacji, który trwał w dniach 25.09–17.10.2025 r. włącznie. Zgłoszeń kandydatów można było dokonać poprzez wypełnienie *Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji* oraz dostarczenie go w taki sam sposób, jak w przypadku ww. formularza konsultacyjnego. Organem właściwym do rozpatrzenia zgłoszonych kandydatur był Wójt Gminy Rzecznów. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji *Zarządzeniem Nr 50/2025 Wójta Gminy Rzecznów z dnia 29.10.2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów* (zgodnie z limitami osobowymi określonymi w Regulaminie).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Rzecznów w zakresie rewitalizacji.

Zasady jego działania określa *Regulamin Komitetu Rewitalizacji*, stanowiący załącznik do uchwały Nr *VVIII.88.2025 Rady Gminy Rzecznów z dnia 24 września 2025 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji*. Według zapisów niniejszego regulaminu, Komitet uprawniony jest do opiniowania GPR na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją w Gminie Rzecznów. Ponadto uczestniczy w sporządzaniu i opiniowaniu projektów uchwał Rady Gminy Rzecznów oraz zarządzeń Wójta Gminy Rzecznów związanych z rewitalizacją.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje

Przepisy *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47 ww. ustawy jest stwierdzenie, iż w efekcie realizacji przedsięwzięć wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie.

Gmin Rzecznów wystąpiła z wnioskiem do ww. instytucji. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie w wyznaczonym terminie tj. 30 dni nie zajął stanowiska w powyższej kwestii.

Gmina Rzecznów nie wystąpiła z wnioskiem do Mazowieckiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032*. W piśmie o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko powołano się na art. 47 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, zgodnie z którym organem właściwym w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie. W związku z tym wystąpienie z wnioskiem do Mazowieckiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie nie było wymagane.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), Wójt Gminy Rzecznów dnia 21.11.2025 r. wystąpił także

o zaopiniowanie projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032* przez instytucje zewnętrzne wymienione we wskazanym artykule ww. ustawy. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, Wójt wyznaczył 21-dniowy termin przedstawienia opinii, licząc od dnia doręczenia projektu dokumentu. Rejestr zbiorczego zestawienia opinii wraz ze zgłoszonymi w ich ramach uwagami i/lub propozycjami, a także rekomendacją do ich całościowego bądź częściowego wprowadzenia lub uzasadnieniem do ich nie wprowadzania, opublikowany został na stronie internetowej gminy oraz stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.

5. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Istnieje możliwość ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) na okres nie dłuższy niż 10 lat, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji. Nie przewiduje się jednak jej ustanowienia, a możliwość ta pozostaje jako opcja, która zostanie zrealizowana, o ile wystąpią czynniki potwierdzające zasadność tej decyzji w kontekście optymalnego wykorzystania jej narzędzi.

6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie

6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów, nie są wymagane zmiany w uchwale, o której mowa w art. 21 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego* (Dz. U. z 2023 r. poz. 725):

1. *Uchwała Nr X.57.2019 Rady Gminy Rzecznów z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Rzecznów na lata 2019–2024.*

6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Gmina Rzecznów nie ma obecnie obowiązujących Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego ani planów ogólnych, w związku z tym nie wskazuje się wprowadzania zmian w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego oraz planie ogólnym. Nie przewiduje się również konieczności sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.).

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Rzecznów	16
Mapa 2 Granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów.....	17
Mapa 3 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie mazowieckim w 2022 r.	30
Mapa 4 Zagrożenie powodziowe na terenie Gminy Rzecznów	31
Mapa 5 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na obszarze rewitalizacji	54

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Rzecznów	13
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji ..	18
Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032	38
Schemat 4 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Rzecznów	67

Spis tabel

Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Rzecznów w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej	11
Tabela 2 Liczba ludności na obszarze rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności w Gminie Rzecznów w latach 2018–2022.....	19
Tabela 3 Wyniki egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych zlokalizowanych na obszarze Gminy Rzecznów w 2022 r.	22
Tabela 4 Liczba organizacji pozarządowych na 1 000 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w poszczególnych miejscowościach obszaru rewitalizacji, na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	23
Tabela 5 Wskaźniki gospodarcze na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.....	25
Tabela 6 Powierzchnia terenów zagospodarowanych na działalność sportową, rekreacyjną, kulturową i turystyczną (ha) przypadająca na 10 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	26
Tabela 7 Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.....	27
Tabela 8 Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Rzecznów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji	28
Tabela 9 Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska – azbest oraz ilość unieszkodliwionego azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	29
Tabela 10 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego obszaru rewitalizacji.	32

Tabela 11 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk.....	39
Tabela 12 Projekt podstawowy nr 1.....	41
Tabela 13 Projekt podstawowy nr 2.....	42
Tabela 14 Projekt podstawowy nr 3.....	44
Tabela 15 Projekt podstawowy nr 4.....	45
Tabela 16 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych.....	48
Tabela 17 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	50
Tabela 18 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi	56
Tabela 19 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Rzecznów	60
Tabela 20 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032	63
Tabela 22 Harmonogram wdrażania dokumentu	68
Tabela 23 Wskaźniki monitoringowe wdrażania <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rzecznów na lata 2025–2032</i>	72
Tabela 24 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji	78

Spis wykresów

Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w stosunku do ludności ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	20
Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.....	20
Wykres 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	21
Wykres 4 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.....	21
Wykres 5 Udział długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2023 r.	22
Wykres 6 Udział długości dróg nie asfaltowych w ogólnej długości dróg na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	26
Wykres 7 Udział zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków będących w stanie degradacji technicznej w liczbie tych zabytków ogółem na obszarze rewitalizacji i ogółem w Gminie Rzecznów w 2022 r.	27

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji